

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Урысые Федерацием и Президент и Указ

Урысые Федерацием икъэралыгъо наградэхэр афэгъэшъошэгъэнхэм ехылагъ

Научнэ-егъэджэн Иофшэным гъэхъагъэу щышъыгъэхэм ыкIи Iэпэлэсэныгъэ ин зилэ специалистхэм ягъэхъазырын илахышхо зэрэхышъыгъэрэм апае щытхъуцIэу «Урысые Федерацием иапшгъэрэ еджапIэ изаслуженнэ ИофышI» зыфиорэр Пэнэшгъу УцужыкIо Мэхъудэ ыкIом — апшгъэрэ профессиональнэ гъэсэныгъэ зыщарагъэгъотыр федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждение «Адыгэ къэралыгъо университетыр» зыфиорэм ифакультет идекан фэгъэшъошэгъэнэу.

Урысые Федерацием и Президентгъу
Дмитрий МЕДВЕДЕВ
Москва, Кремль
шэкIогъум и 26-рэ, 2011-рэ илъэс
N 1546

ЛЫШЪХЪЭМ
ИЗЭУКIЭГЪУХЭР

Пшгъэрылъхэр къагъэнэфагъэх

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТхьакIушынэ Аслъан АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм хэхъэрэ фракциеу «Единэ Россием» и депутатхэм тыгъуасэ алукагъ. Фракционер зыгъэгумэкIырэ Иофыгъохэм, республикэм социальнэ-экономическэ хэхъоныгъэхэр ышIынхэмкIэ единосрххэм пшгъэрылъгъэу зыфагъэуцужыгъэхэрэм, нэмыкI лъэныкъохэми ахэр атегушылагъэх.

Адыгеир зытет гъогум темыкIэу хэхъоныгъэхэр ышIынхэр, цIыфхэм ящIэклэ-псэукIэ нахъышIу шIыгъэныр, ахэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэр, ащ дакIоу федеральнэ ыкIи республикэ программэхэу шIуагъэ къэзытышIхэр тапэкIи щыIэныгъэм щыпхырышIыгъэнхэр анахь мэхъанэшхо зилэ лъэныкъохэу АР-м и Лышъхъэ къыгъэнэфагъэх. Непэ гумэкIыгъо-

хэр, щыкIагъэхэр зэрэщыIэхэми къащыуцугъ, ахэм шъхъэихыгъэу къатегушылагъ. Республикэм игъэцэкIэкIо ыкIи хэбзэгъэуцу органхэм яIо зэхэлъэу, зыкIыныгъэ азыфагу илъэу Иоф зэдэшIэмэ а зэкIэри дэгъэзыжыгъэ зэрэхъуштым ищыхъэ зэрэтелъыр, ащкIэ фракциеу «Единэ Россием» и депутатхэм бэкIэ зэрашыгъыгъэр ТхьакIушынэ Аслъан къыIуагъ.

Нэужым депутатхэм ащыщхэр къэгъушылагъэх, пшгъэрылъэу зыфагъэуцужыгъэхэрэм, анахъэу анаIэ зытырагъэтышIт лъэныкъохэм клэкIэу къатегушылагъэх.

Мы мэфэ дэдэм фракциеу «ЛДПР-м» и депутатхэм АР-м и Лышъхъэ алукагъ, Иофыгъо зэфэшъхъафхэм ахэр атегушылагъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

Тыгъэгъазэм и 12-р — Урысые Федерацием и Конституции и Маф Адыгэ Республикэм щыпсэухэу лътэныгъэ зыфэтшIыхэрэр!

Къэралыгъо мэфэкIым — Урысые Федерацием и Конституции и Мафэ фэшI тышгъуфэгъушIо!

1993-рэ илъэсым къэралыгъом ихэхъоныгъэкIэ демократием игъогоу къыкIуштыр къэзыгъэнэфэгъэ, федерализмэм ипринципхэр хэгъэгум щыухъысгъэнхэмкIэ ыкIи цIыфхэм къарыкIо-щытмкIэ лъапсэ хуэгъэ Конституционер Урысыем щаштэгъагъ. Щыфым ифитыныгъэхэр дэх имыIэу гъэцэкIэгъэнхэр, экономикэм шъхъафитэу хэхъоныгъэ ышIыныр, цIыфхэр социальнэ лъэныкъомкIэ ухъумэгъэнхэр, лъэпкэ пшгъэрылъхэр шIуагъэ къытэу зэшIохыгъэнхэр Урысые Федерацием икъэралыгъо политикэ апшгъэрэ мэхъанэ зэритыр лъэныкъохэу хуэгъэх.

Демократием Урысыем хэхъоныгъэ щышIыным ылъэпсэ пытэу щыт Конституцием мамырныгъэмрэ зэшIуныгъэмрэ пытэнхэмкIэ, хэгъэгум щыпсэурэ цIыф лъэпкэ зэфэшъхъафхэр зэкIоуцонхэмкIэ, хабзэм икIутэмэ пстэуми здегъэштэныгъэ ахэлъэу япшгъэрылъ агъэцэкIэнымкIэ ишIогъэнхэр къэкIо. Конституционер зыфэлажгъэрэр нэгъырэ пэпчэ ищыIакIэ нахъышIу шIыгъэныр ары.

ЗэкIэми тышгъуфэлъаIо псауныгъэ пытэ, насып шъуиIэнэу, неущырэ мафэм шъуицыхъэ телъынэу, Адыгэ Республикэмрэ ти Хэгъэгъушхоу Урысые Федерациемрэ яфедэ зыхэлъ ублэпIэшIу пстэуми гъэхъэгъэнхэр ащышIушIынхэр!

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхьаматэу Федор ФЕДОРКО

Коррупцием пэшIуекIох

Тыгъэгъазэм и 9-р коррупцием пэшIуекIогъэным и Мафэу алытагъ. Ащ епхыгъэу «Iэнэ хъурае» АР-м лъэпкэ ИофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жугъэм иамалхэмкIэ и Комитет тыгъуасэ зехищагъ. Ащ хэлэжыагъэх республикэм икъэралыгъо хэбзэ органхэм ялыкIохэр, журналистхэр.

Непэ анахь Иофыгъо шъхъа-Iэхэм ахалытэ коррупцием пэуцужыгъэныр ыкIи ащ иамалхэр къаугупшысых. ЫпшгъэкIэ зигугъу къыщытшIыгъэ Комитетым итхьаматэу Шъхъэлэхъо Аскэр ипэублэ

псалгъэ къызэрэщыгъэхъыгъэхэмкIэ, АР-м и Лышъхъэ иунашгъокIэ коррупцием пэшIуекIогъэнымкIэ 2010 — 2011-рэ илъэсхэм ателытэгъэ программэ гъэнэфагъэ щыIэныгъэм щыпхырашъ. Республикэм ипащэ

дэжэ щызэхэщэгъэ Советым Иоф ешIэ, шэпхъэ правовой актхэм япроект 250-мэ ар ахэплъагъ.

IэнатIэр къызыфагъэфедэзэ, бзэджэшIагъэр зезыхъэхэрэр, ахъщэ къуалъхъэ алызыхыгъэрэр нахъыбэу къыхагъэщынхэм бужытх.

Республикэ ыкIи муниципальнэ электроннэ, хэутын къэбар лыгъэгъэс амалхэм коррупцием пэшIуекIогъэным фэгъэхыгъэ тхыгъэхэр нахъыбэу къарыхъанхэм лъэпкэ ИофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи СМИ-мкIэ Комитетым

ынаIэ тырегъэты. Мы илъэсыр пштэмэ, а Иофыгъом епхыгъэ материалы 119-рэ къагъэхъазырыгъ.

ГушыIэр лъагъэкIотагъ уасэхэмрэ тарифхэмрэ къэралыгъо гъэIорышIакIэ яIэу гъэпсыгъэнхэмкIэ АР-м и ГъэIорышIапIэ ипащэу Псылушхо Юсыф, АР-м физическэ культурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет итхьаматэ игуадзэу ДжарымэкIо Юсыф, АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэклэ иминистрэ игуадзэу Надежда Кабановам, экономикэ хэхъоныгъэхэмкIэ ыкIи сатыумкIэ министрэм игуадзэу ВэрэкIо Хьалимэт, нэмыкIхэми. Коррупцием пэшIуекIогъэнхэмкIэ яведомствэхэм зэшIуахырэм ахэр игъэкIотыгъэу къатегушылагъэх. Чанэу, дэгъэз

имыIэу зэкIэри агъэцакIэу къэгъушылагъэхэм алытагъ.

Ау хэдгъэуныфкIымэ сшIоигъор АР-м хэгъэгъу кIоцI ИофхэмкIэ и Министерствэ иоперативнэ лъыхъон часть иотдел ипащэу Александр Шлапак къызэриIуагъэмкIэ, ахъщэ къуалъхъэ зыштэхэрэм япхыгъэ бзэджэшIагъэу зэрэхъэрэм ипчъагъэ Адыгеим процент 60-кIэ зыкъызэрэщIэтыгъэр ары. Къыблэ федеральнэ шъолэхэм яджэуапхэр «Iэнэ хъураем» хэлэжыагъэхэм къаратыжыгъэх.

Журналистхэм къатыгъэ упчIэхэм яджэуапхэр «Iэнэ хъураем» хэлэжыагъэхэм къаратыжыгъэх.

IЭШЪЫНЭ Сусан.

ЮфшIэныр агъэлъэшыгъ

Коррупцием пэшлуклогъэным пае республикэм иправэухъумэкIо органхэм мы аужырэ уахътэм яюфшIэн нахь агъэлъэшыгъ. Ар къеушыхъаты, блэкIыгъэ илъэсым мыщ фэдэ иуахътэ егъэпшагъэмэ, 2011-рэ илъэсым кыкIоцI уголовнэ юфшIэныр агъэлъэшыгъэм ипчъагъэ зэрэхъуагъэм, IэнатIэ зылыгъ пащэхуэ ахъцэ къуалъхъэ зыштагъэу къаубытыгъэхэр нахьыбэ зэрэхъугъэм. Мы мафэхэм зэхашъгъэ пресс-конференцием ащ фэдэ зэфэхьысыжьхэр къыщашыгъэх коррупцием пэшлуклогъэнымкIэ прокурорым иIэпылэгъухуэ Владимир Курочкиным, Максим Новоселецкэм ыкIи Максим Борзенковым.

В.Курочкиным къызэрэхигъэщыгъэмкIэ, коррупция нэ-шанэ зиIэ бзэджэшIэгъи 198-рэ мы илъэсым имэзибгъу агъэ-унэфыгъ, ахэм япхыгъэу уго-ловнэ юфшIэныр агъэлъэшыгъ. 2010-рэ илъэсым мыщ фэдэ иуахътэ егъэпшагъэмэ, ар про-цент 11 фэдизкIэ нахьыб. Про-куратурэм зэхичъгъэ уплэгъ-кIунхэм яшIуагъэкIэ уголовнэ юфшIэныр агъэлъэшыгъ.

Мэхъанэшхо зиIэ лъэныкъо-хэм ащыщ къэралыгъо ыкIи

муниципальнэ къулыкъум иза-конодательствэрэ бюджет за-конодательствэмрэ гъэцэкIа-гъэхэ зэрэхъурэм, къэралыгъо ыкIи муниципальнэ мылкъур зэрагъэзекIорэм алъыплъэгъэ-ныр. Мы лъэныкъомкIэ шыIэ шапхъэхэр бэрэ амыгъэцакIэ-хуэ зэрэхъурэр прокуратурэм иуплэгъкIунхэм къагъэнэфагъ. Законыр зыукъуагъэхэм дис-циплинарнэ, административнэ ыкIи уголовнэ пшъэдэкIыжьхэр арагъэхъыгъэх.

В.Курочкиным къызэриIуа-гъэмкIэ, ны мылкъум игъэфед-дэн ылъэныкъокIэ гъэпцIагъэ зыхэлъ бзэджэшIагъэ зезыхъэ-гъэ купищ къаубытыгъ, ахэм ахэхъэхэрэм уголовнэ юфшIэ-ныр агъэлъэшыгъ. Схемэ зэф-эшъхъафхэр агъэфедэхъэ, ны мылкъум къыкIэклорэ ахъцэр ахэм къызылэкIагъахъщыгъ. Адыгейм имызакъоу, Къыблэ федеральнэ шъолъырым шы-псэурэ нэбгырэ 30 фэдиз бзэ-джашIэхэм агъэделлагъ. Джы мы уголовнэ юфшIэныр агъэлъэшыгъ правэухъумэкIо органхэр юж итых.

Ахъцэ къуалъхъэ зыштагъэ-хэм алъэныкъокIэ илъэсэу тызыхъытэм имэзибгъу кы-кIоцI бзэджэшIэгъэ 38-рэ агъэ-унэфыгъ, ахэм япхыгъэу кы-зэIуахыгъэ уголовнэ юфшIэныр агъэлъэшыгъ.

Пресс-конференцием хэлэ-жыагъэхэм къызэраIуагъэмкIэ, шыIэныгъэм илъэныкъуабэм коррупционер непэ анэсыгъ. Ащ пэшлуклогъэным пае правэ-ухъумэкIо органхэм яюфшIэн нахь агъэлъэшын ыкIи а гу-мэкIыгъом идэгъэзыжьын об-ществэри кыххэлэжьэн фаеу алъытагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

ПшIэнкIэ гъэшIэгъоны

Миллионер 400 тиреспубликэ ис

Бизнес цыкIум пылхэм ха-бзэм ахъцэ Iэпылэгъоу къари-тырэм инэу ишIуагъэ къызэ-рэкIорэр къэнэфагъ. Урысые Федерацием ихъакъулахъ къу-лыкъу зэфэхьысыжьхуэ ышIы-гъэхэм къызэрагъэлъагъорэм-кIэ, УФ-м и Къыблэ шъолъыр бизнес цыкIум шыпылхэм ащыщхэр миллионер хъугъэх. ИкIырэ илъэсым кыкIоцI фе-дэу къахыжыгъэхэмкIэ пред-принимательхэм декларацие-хэр къызагъэхъазырхэм, мил-лионерэу тишъолъыр исхэм япчъагъэ къэлъэгъуагъ.

ИкIыгъэ илъэсым УФ-м и Къыблэ шъолъыр ахэр мин 18 фэдиз шыгъуштыгъэхэмэ, ты-зыхэт илъэсым мин 21,5-рэм кIэхъагъэх.

ЮФО-м хэхъэрэ Ростов хэ-кум миллионер 7802-рэ ис, Краснодар крайм — 7095-рэ, Волгоградскэ хэкум — 4257-рэ, Къалмыктым — 289-рэ. Адыгэ Республикэм бай шы-хъугъэхэм псынклэу къахэ-хъуагъ, мыгъэ къыщегъэжьа-

гъэу миллионер 400 тI. Къыблэ шъолъырым кыхи-убытэрэ Астрахань хэкум ис миллионерхэр нэбгырэ 33-кIэ нахьыбэ хъугъэх, Волгоградскэ хэкум исхэм нэбгырэ 420-рэ къахэхъуагъ, Кубань имилли-онерхэм процент 20-кIэ зыкъа-Iэтыгъ.

Анахь псынклэу миллионер-хэм защыгъэхъуагъэр тэ тирес-публик ары. ИкIыгъэ илъэсым елътыгъэмэ, миллионерэу ти-Iэхэр гъэрэкIорэ пчъагъэм егъэ-пшагъэмэ, фэдизрэ ныкъорэкIэ нахьыбэ хъугъэх.

Экономикэм хэхъоныгъэу ышIыхэрэм алъыплъэрэ экс-пертхэм къызэраIорэмкIэ, мил-лионерхэм зэрэхъуагъэм ылъапсэр экономическэ кризи-сым къыздихыгъэ къиныгъо-хэм ядэгъэзыжьын ыкIэм зэрэ-фэкIуагъэр ары. Предпринима-тельхэм экономикэм исектор зэфэхъафхэм чанэу юфшIэныр агъэлъэшыгъ, нахьыбэу ахъцэ къалъэжы хъугъэ, хъакъулахъу атыхэрэ-ми хэшIыкIэу къахэхъуагъ.

ЮФО-м ирегион зэфэхъаф-хэм цыфхэм ялэжыапкIэ ащы-зэфэмьдэмэ, гурытымкIэ сомэ мин 16 хъоу ар къалъытагъ.

Къыблэ шъолъырым ис миллионерхэм язакъоп къыз-хэхъуагъэхэр, миллиардерхэ-ри 26-м нэсыгъэх. Краснодар крайм миллиардер 11 (2010-рэ илъэсым — 7) исы хъугъэ, къа-лэу Астрахань — 2, Волго-град — 5(2). Адыгейр пштэмэ, икIыгъэ илъэсым сомэ милли-онэ 100-м къыщегъэжьагъэу 500-м нэс фэдэ къахыжыгъэу къызыгъэлъэгъогагъэхэр нэб-гыри 4 хъуштыгъэхэмэ, джы 11-м нэсыгъэх. Зы миллионым къыщегъэжьагъэу миллионэ 10-м нэсэу къэзылэжыгъэхэр нахьыбэ хъугъэх, мултимилли-онерхэм ахэхъуагъ. ЮФО-м мултимиллионерэу нэбгырэ 343-рэ щэпсэу.

(Тикорр.).

Искусствэм ицIыфхэр

Тэхъутэмыкыуае шапIугъэ Кушъэкъо Симэ республикэ филармонием иорэдыIу. Адыгэ

Симэ ипчыхъ

Къыблэ шъолъырым, тилъэпкъэгъухэр зыщыпсэурэ хэгъэгумэ ащызэлъашIэрэ орэдыIоу, Адыгэ Респу-бликэм изаслуженнэ артисткэу Кушъэкъо Симэ икон-церт филармонием изал цыкIу тыгъэгъазэм и 13-м шыкIошт.

композитормэ аусыгъэ произ-ведениехэр ащ ипрограммэ сы-дигъуи хэтых. Арэу щытми, французыбзэкIи орэдхэр ащ къеIох. Филармонием шызэхаш-цэрэ пчыхъээзыхъэм Франци-ем иорэдхэр шыжынчыштыгъ. Кушъэкъо Симэ жанрэ зэфэ-шъхъафхэмкIэ орэдыбэ къызэ-риIорэм къеушыхъаты уахътэм

диштэрэ артисткэу зэрэщытыр. Юбилей концертыр зэрэкIуа-гъэр, Кушъэкъо Симэ итворче-ствэ фэгъэхыгъэ тхыгъэхэр «Адыгэ макъэм» кыххэтыу-тыштыгъ.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Сурэтым итыр: Адыгэ Рес-публикэм изаслуженнэ арти-сткэу Кушъэкъо Симэ.

ЯтIонэрэ Чабэр

Улудаг къушъ-хъэм ышъхъагъ утетэу укызе-птыхыкIэ, цыф миллионэ 2 фэдиз зыщыпсэурэ къа-лэу Бурса зэрэщы-тэу къэолъэгъу. Нэплъэгъум кы-редзэх Мраморнэ хыр, къухъуцупIэр, къэлэ гупчэр, нэмыкI чыплэхэри.

Мыгъэрэ гъэмафэ ансам-блэу «Нэфым» тыригъусэу Бурсэ къыпэблэгъэ псэупIэ-хэм мэфэ заулэ ащыдгъэ-кIуагъ. Ары тызфэкIогъа-гъэри, адыгэ чылэхэм, ахэм адэхэм нэIуасэ зафэтшIынэу, «Нэфым» концертхэр кыты-нэу арыгъэ.

Ильккуршун зыфилорэ чы-лэм тымыкIоэу, Бурсэ имуни-ципальнэ районхэм ащыщ горэм къэлэ паркым тыщи-хъэкIагъ. КъэшъокIо ныб-жыкIэхэм ащ джэгъу зыда-шыхъэм, цыфыбэ псынклэу къызэхэхъыгъагъ. Районым итхъаматэу Мустафа Дун-дар игуапэу къэшъуаклохэм яплъыгъ ыкIи Iэгъу къафы-теуагъ.

— Мы чыплэу тыздэщы-Iэм мэхъэнэ гъэнэфагъэ иIэу щыт, — къытиIуагъ пащэм. — Илъэси 150-м нахьыбэу узэкIэIэбэжымэ, адыгэхэм ащыщхуэ апэу зихэку къэзы-бгынэгъагъэхэр мыщ дэжыр ары псэупIэкIэ къызшыуц-гъагъэхэр. Тикъалэ адыгэхэр бэу дэсых, юфшIэныр агъэцакIэ, ахэм шъхъэ-клафэ къафашIы. Тыркухэм ахэхэмэ, якультурэ агъэкIо-дырэп. Сэ адыгэ къашъохэ-ри, адыгэ шхынхэри сикласэх.

Ежъ Мустафа Тыркуем кышыхъугъэмэ, янэ-ятэхэр Грецием шышых, ахэри егъэ-зыгъэ юфшIэныр агъэцакIэ, ахэм шъхъэ-клафэ къафашIы. Тыркухэм ахэхэмэ, якультурэ агъэкIо-дырэп. Сэ адыгэ къашъохэ-ри, адыгэ шхынхэри сикласэх.

Ежъ Мустафа Тыркуем кышыхъугъэмэ, янэ-ятэхэр Грецием шышых, ахэри егъэ-зыгъэ юфшIэныр агъэцакIэ, ахэм шъхъэ-клафэ къафашIы. Тыркухэм ахэхэмэ, якультурэ агъэкIо-дырэп. Сэ адыгэ къашъохэ-ри, адыгэ шхынхэри сикласэх.

Къалэу Бурса Осман им-перием икъэлэ шъхъалэу зэ-рэщытыгъэр, ежъ тыркухэм ар ятIонэрэ Меккэу зэралъы-тэрэр къэлэ хасэм иIофхэм чанэу ахэлэжьэрэ Пэрэныкъо Фиридун кыIуагъэх. Бурса икъэхъукIэ лъэпсэ куухэр зэриIэхэр шыпккэ. Къалэр античнэ пачыхыгъэу Прусиас аригъэшIыгъагъэу щыт, апэ ПрусекIэ еджэщыгъэх. Тыр-кухэм къалэр урымхэм кы-затырахым, ежъ нахь IэшIэхуэ къызэраIошъунэу БурсекIэ еджагъэх.

Туризмэм мыщ зыще-ушъомбгъу, уипсауныгъэ зы-щыгъэпытэн Iэзаплэхэр шы-Iэх, узэплъын чыплэ гъэшIэ-гъонхэр иIэх. Тэ тыбысымхуэ Хьушгт Исмет, Сэхъутэ Фи-лиз, Пэрэныкъо Фиридун аIоу къалэр кытагъэлъэгъунэу тызырацажымэ, султIанэу Орхам имемориальнэ комп-лекс ары къызщедгъэжьа-гъэр.

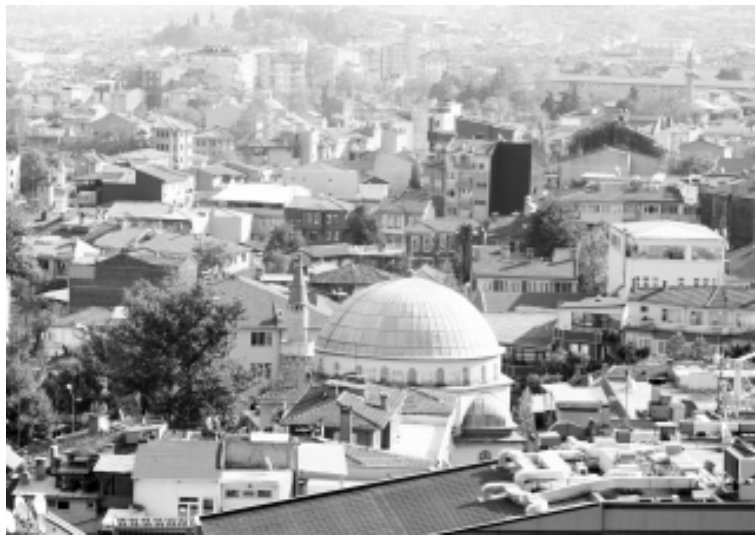
Орхан Гази тыркухэм агъэ-лэплэрэ цыф. Ащ ятэ визан-тийцэхэм Бурсэ къызэраты-рихыжыгъэм пае цIэрыIо хъугъагъэ. Ащ ыкыоу Осман тырку империе лъэш зэхичън ылъэкIыгъагъ. ПIуми якъэхэр зыдэщылэ чыплэм цыфхэр мафэ къэс къэкIох, шъхъашэ афашIы, туристхэмэ якIуапI. Къэунэр хъэрэ-пIаIар, комплек-сым кыхиубытэрэ чыгъухэм мэщыти, медрыси арытых, чэщырэ укызыщыуцун чыплэ иI, тхъамыкIэхэр шагъашхэх.

Къалэм тызщепллыгъэхэм ащыщ Мэщытышхор, ар султIанэу ПчыкIэзехъэ Боя-зид я XIV-рэ лIэшIэгъум аригъэшIыгъагъ. ЗэлъашIэрэ мэщыт учышъор тыгу ри-хыгъ, ар итеплэкIэ ислъам архитектурэм иямышIыкIэ саугъэтэу алъытэ.

НЫБЭ Анзор.

Шъачэ — Бурса — Ине-голь — Шъачэ.

Сурэтхэм арытхэр: **Чер-кес Хасэр зычIэт унэм ыгупэ итеплэ; къалэу Бурса.**

Мэфэпчъым тигъэгъушIуагъ

Мы мафэхэм мэфэпчъу (календару) шIухафтынэу кытатыгъэм тигъэгъушIуагъ. Ар ипчъагъэкIэ минищ хъоу Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм кышчыдагъэкIыгъ. Мэфэпчъыр зэхэгъуцуагъ илъэсыбэрэ «Адыгэ псалъэм» щылъжагъэу, Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм изаслууженнэ журналистэу Орышэ Нурхъалыйрэ Адыгэ республикищмэ анэмкIэу адыгэр зыщыпсэурэ IэкIыб къэралыгъо пстэуми ащызэлъашIэрэ цIыфэу ХъашIуцIэ Мыхъамэдрэ. ГуыцIэгъу тызыфхъуэгъэ Орышэ Нурхъалый кызыриуагъэмкIэ, мы мэфэпчъыр ащ иапэрэ IофшIагъэп. 2005-рэ ыкIи 2007-рэ илъэсхэм мэфэпчъхэр кыдыгъэкIыгъэх. Джы 2012-рэ илъэсым пае кыыхауыгъэр нахъ узыIэпищэ

хъунымкIэ ХъашIуцIэ Мыхъамэдрэ ишIогъэшхо кызырэкIуагъэр игуапэу кыIуагъ. Материалэу ащ кыдэхъагъэм инахъыбэр кызыуыгъоигъэр ыкIи зэзыгъэфагъэр М. ХъашIуцIэр арэу зэрэщыгъыр кыыхигъэщыгъ. Мэфэпчъым икыдэгъэкIын зIахъ кыыхъыгъэхъуэ Дунэ Адыгэ Академием хэт институтэу «Адыгэ энциклопедие» зыфиIорэм, Дунэ Адыгэ Хасэм, Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм и Адыгэ Хасэ, ООО-у «Тетраграф» зыфиIорэм лъэшэу зэрафэразэр Орышэм кыIуагъ.

Зэхэзыгъэуцуагъэхэм кызырэлорэмкIэ, 2007-рэ илъэсым кыдэкIыгъэм джы мы мафэхэм кыыхауыгъэр текIэу гъэпсыгъэ. Мыщ тилъэкъэгъоу IэкIыб къэралыгъохэм ащыпсэухэрэм яхъылагъэу нахъ къэбарыбэ ыкIи нахъ цIыфыбэмэ якъэбар кыдэхъагъ. Адыгэ лъэпкъым кыыхъыгъэ цIыф цIэрыIохэм ящылэныгъэ гъогу фэгъэхъыгъэ тхыгъэхэр, хъуыгъэ шIэгъэ гъэшIэгъонхэм яхъылIэгъэ къэбархэр, кыпшъхъапэщт ушъыгъэр, лъэпкъым ишэн-хабзэхэр, гуыцIэгъэхэр, цIыф цIэрыIохэм кыIуагъэхэр кыдэхъагъэх.

Дунаим, Урысыем, Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Къэрэщэе-Щэрджэсым ыкIи Адыгэ Республикэм ащызэлъашIэрэ цIыфхэм ацIэхэр мэфэпчъым дэгъотэщтых. Ащ дакIоу дунаим, тхэгъэгъу ыкIи Адыгэ республикищмэ мэхъанэ зIэ хъуыгъэ-шIагъэу кыащыхъуэгъэхэр мыщ кыдэхъагъэх.

Мэфэпчъым энциклопедиекIэ еджагъэх. Сыда пIомэ адрэхэм адэмыгъэу адыгэм фэгъэхъыгъэ къэбарыбэ ыкIи кыпшъхъапэн ушъыгъэ ащ шыугъоигъ.

Календары Къэбэртэе-Бэлъкъарым ехъылIэгъэ тхыгъэмкIэ кырегъажъэ. Чыгоу ыубытырэр, цIыфэу ыкIи лъэпкъ пчъагъэу щыпсэурэр, ом изытет нэсыжъэу мыщ дэгъотэщт. Апшъэрэ еджапIэу итхэм Iоф ащызышIэхэрэм ыкIи ащеджэхэрэм япчъагъи мэфэпчъым ушэгъэгъуазэ. Къэбэртэе-Бэлъкъарым кыыхъуыгъэ цIыф цIэрыIохэм ахэтхэу Къэрэщэе-Щэрджэсым ыкIи Адыгеим ащ фэдэу зэлъашIэрэ цIыфэу щыпсэухэрэм ацIэхэр кышчыреIох. Мэфэпчъым мафэр зыфэдэр зэрэщыгъэунэфырэм нахъи текстэу а нэкIубгъом итым нахъ узыIэпещэ. ГуыцIэм пае, 1730-рэ илъэсым гъэтхапэм и 23-м адыгэмэ кыахъыгъэ Алексей Черкасскэм Шыиэхъ апостолэу Андрей Первозваннэм иорден кыратыгъ. А мафэм къэхъугъ Советскэ Союзым и Лыхъужъэу Ацумыжъ Айдэмыр. Къэралыгъо IофышIэшхоу, фольклористэу, къэбарIуатэу ХъашIуцIэ Мухъарбийи, УФ-м изаслууженнэ юристэу, ящэнэрэ класс зIэ советникуу Абэзэ Руслъани мы мафэм къэхъугъэх.

Мы нэкIубгъом ибгъотэщт IэкIыбым щыпсэурэ адыгэхэм ащышъу Хъунэго Надие фэгъэхъыгъэ къэбарыр. Ащ Дамаск ыкIи Амман адэт университетхэр кыухыгъэх. Амман кышчызIуахыгъэ еджапIэм ипэщэгъ, ащ адыгабзэмрэ арапыбзэмрэ ашаригъэхыгъ. Надие уаскIо, итхыгъэхэр чыгужъым, Кавказым афэгъэхъыгъэх. Бзылъфыгъэр мызэу, мытIоу Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Адыгэ Республикэм, Къэрэщэе-Щэрджэсым ащылагъ.

Ащ фэдэ къэбархэу адыгэ цIыфым шIогъэшIэгъоныщтхэр мэфэпчъым ибгъотэщтых.

СИХЪУ Гоцнагъу.

АДЫГЕИМ иныбжъыкIэхэр

Республикэ целевой программэу «Адыгеим иныбжъыкIэхэр» зыфиIорэм кыдыхъалытагъэу «Мы разные — в этом наша сила!» зыфиIорэ фестивалыр мы мафэхэм Адыгэ КIэлэгъэджэ колледжэу Андырхъое Хъусенэ ыцIэкIэ щытым шыкIуагъ. Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ ащ кIэщакIо фэхъугъ.

Сэнэхъатхэр зыщарагъэгъотырэ учреждениибл ащ хэлъжагъ. Студентхэм лъэпкъ зэфэшъхъафхэм яорэдхэр кыIуагъэх, кыащыхэр кыащыгъэх.

Апэрэ чIыпIэр зэдагъыгъ МыекIопэ къэралыгъо гуманитарнэ техникескэ колледжымрэ республикэ профессиональнэ лицеймрэ. Тхабысым Умарэ ыцIэ зыхъырэ колледжымрэ Адыгэ КIэлэгъэджэ колледжымрэ ятIонэрэ чIыпIэр афагъэшъошагъ. Ящэнэрэ чIыпIэр МыекIопэ къэралыгъо технологическэ университетым иполитехническэ колледж ыхыгъ.

Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ испециалист шъхъаIэу Штымэ Зарэ фестивалыр зэрэкIуагъэр лъэшэу ыгу зэрэрихыгъэр кыыхигъэщыгъ. Хэлэжъагъэхэм зэкIэми «Тхъашъуегъэпсэу» ариIуагъ. ХагъэунэфыкIырэ чIыпIэхэр кызыхыгъэхэм афэгъушIуагъ, шIухафтынхэр аритыжъыгъэх.

ШХОНЧЫБЭШIЭ
Рузан.

АДЫГЭ ЛИТЕРАТУРЭР — охътакIэм ыкIочIэ лъэш

Адыгэ тхакIохэмрэ лъэпкъ усаKлохэмрэ яа I-рэ зэфэс зызэхашагъэр илъэс 75-рэ мэхъу. Илъэс 80 ныбжым къэблэгъагъ адыгэ литературэр щылэ-кIакIэм игъэпсын, цIыфыкIэм ипIун-лэжъын чанэу дэлажъэзэ творческэ кIочIэ лъэш ин зыхъугъэр.

Илъэс 75-кIэ узэкIэIэбжъмэ, 1936-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 11-м кышчыгъэжъагъэу и 15-м нэс МыекIуапэ адыгэ тхакIохэмрэ лъэпкъ усаKлохэмрэ яа I-рэ зэфэс шыкIуагъ. Мыщ дэжъым тыгу къэдгъэкIыжъын, СССР-м итхакIохэм яапэрэ зэфэс 1934-рэ илъэсым, шышъхъэIум и 17-м кышчыублагъэу Iоныгъом и 1-м нэс зэрэщыIагъэр, ащ къэралыгъошхом итхакIохэм я Союз зыкI зэрэщызэхашагъагъэр. Ащ ыуж тешIэгъэшхо щымыIэу Адыгэ хэкум итхакIохэм якъутамэ зэхашагъагъ.

ТхакIохэм яадыгэ организацие щылэ зэрэхъугъэм адыгэ литературэм хэхъоныгъэ лъэбкъухэр ышIынхэмкIэ лъэшэу ишIуагъэ кыкIуагъ. Творчеством зыгу пэблагъэ пэпчъ ащ нахъ зызэкIыригъэуыгъагъ — жыи, кIи тхэн-гупшысэн амалэу иIэр нахъ кызырээзIуиыщтым, адыгэ литературэ ныбжыкIэм зы лъэныкIэ горэкIэ зэрэхигъэхъоштым зырилъэкIэу фэIорышIэщтыгъ.

Мы уахътэу а I-рэ зэфэсыр зыщылэщтым ыпалоу адыгэ литературэр ылъэ зэрэтеуцуагъэр

кызыушыхъатырэ тхыгъэхэр кыдэкIыгъагъэх. Мыщ дэжъым Цэй Ибрахымэ, КIэрэщэ Тембот, ХъаткIо Ахъмэдрэ, ПэрэныкIо Мурат япроизведениехэр Адыгэ хэкум зэфэдэкIэ щызэлъашIэгъагъэх. Ахэм ащыщхэрри урысыбзэкIэ кыыхауыгъагъэх. Цэй Ибрахымэ иппесэу «КъокIас» (1925-рэ — урысыбзэкIэ, 1929-рэ — адыгабзэкIэ), ирассказхэу «Кожэ», «Мулла Ибрагим», «Чапш», нэмыкIэхэри, КIэрэщэ Тембот ирассказэу «Аркъ» тхылы шъхъафэу (1925), итхылыкIэ щышъу «Коммунист Биолэт» (1926, гъэз. «Адыгэ псэукI»), ироманэу «Шамбул» изы пычыгъо (1934), рассказэу «МэщыкIо ишъхъакIу» (1935), ХъаткIо Ахъмэдрэ ирассказэу «Сыбылым фэKлод» (урысыбзэкIэ — 1927, адыгабзэкIэ 1928), иинсценировкэхэр зыдэт тхылыу «КъежъэгъакI» (1930), нусэхэр зыдэт тхылыу «Пыщыналъ» (1931), ипозэмэу «Хэга Kлодыр, тыда тызэкIурэр?» (1932), ПэрэныкIо Мурат ипозэмэхэу «НэKIмаз» (1930), «Сакъ» (1934) зыфиIохэрэр кыдэкIыгъагъэх.

Ахэм анэмкIэу адыгэ шъолырым исыгъэхэ тхыдэIуа-

тэхэм, оредусхэм, бзэ IэшIу, бзэ бай зыIулыгъэхэ динлэжъхэр, арапыбзэкIэ гъэсэныгъэ дэгъу зэзыгъэгъотыгъэхэр ХъамхъукIо Хъусенэ, БахъукIо Шъалихъэ афэдэхэу, урысыбзэкIэ еджагъэхэу, шIэныгъэ-гъэсэныгъэ зIэхэу Кобл Бильэустэн, Тхъаркъошхо Алий, нэмыкIэхэри ахэтыгъэх. Ахэм адыгэ гуыцIэм илэшIугъэ лъэшыгъэ, гупшысэкIэ амалшыкIэхэр, псэлъэкIэ шапхъэхэр кыралотыкIыгъэх, зэрафэлъэкIэу тилитературэ ыпэкIэ зэрэ-лъагъэкIотэщтым Iоф дашIагъ. Тхэрэр — тхэщтыгъ, усэрэр — усэщтыгъ, къэбарIуати, тхыдэIуати, оредыIо-орэдуси яшъыпкъагъ. Илъэс пэпчъ художественнэ тхыгъэхэм кыахъоштыгъ. Адыгэ тхакIохэр, усаKлохэр гуытыныгъэ ин ашIэрэ IофымкIэ яIэу зэкъоуцощтыгъэх.

1936-рэ илъэсым Лъэустэн Юсыф ирассказэу «Аминэт», мы илъэс дэдэм Меркицкэ Рэщыдэ итхылыу «Лыжы цыкIумрэ ныо цыкIумрэ», 1934-рэ илъэсым Натхэ Долэтхъан иппесэ тхыгъэхэр зыдэтхэу «ЦыфыкIэхэр», «ШылаKIэм игушIуагъу» (1936), KIубэ Щэбанэ иорэд тхылыу «KIэлэцIыкIу орэ-

дылъ», нэмыкIэхэри кыдэкIыгъэх. Ахэр зэкIэ литературэм ижанрэ зэфэшъхъафхэм арылыгъэх, адыгэ тхакIохэм, усаKлохэм творческэ шапхъэхэр кызырэлэKлэхъагъэхэу зэрагъэфедэхэрэр, ямурад дахэ ашкIэ кызырадэхъуэрэр кыаушыхъатэу гъэпсыгъагъэх.

1936-рэ илъэсыр — Адыгэ тхакIохэм яа I-рэ зэфэс зыщылэщтыр къэблагъэщтыгъ. Мэхъанэ зIэ лъэпкъ Iофыгъом тхакIохэм етIупшыгъэу зыфагъэхъазырыщтыгъ. ТхыгъаKлэхэр рагъэхъулэу агъэхъазырыщтыгъэх, литературэм кIочIаKлэхэр илэхэ хъуным яшъыпкъэ рахъылIэгъагъ. Зэчый зыхэлъ ныбжыкIэхэу еджапIэхэм ащеджэхэрэр е кызыушыгъэхэр кыыхагъэщыщтыгъэх. Ахэм ащыщыгъэх Андырхъое Хъусенэ, Жэнэ Къырымызэ, Уджыхъу Хъалидэ, Уджыхъу Адылджэрые, Тыгъужъ ДышъэкI, Нач Шъалихъэ, Еутых Аскэр, Натхэ Долэтхъан, Кэстэнэ Дмитрий, Лъэустэн Юсыф, ахэм анэмкIэхэри.

Нэжъ-Иужъ губыгъэхэри бэу шылагъэх, лъэпкъ усэKлошхоу Теуцожъ Цыгъу, къэбарIотэ Iазэхэу Хъакурынэ Рау, Уджыхъу Нэшъукъуай, нэмыкIэхэри.

Творческэ IофшIэным мыхэр зэкIэ ашIоигъоу хэлажъэщтыгъэх, адыгэ тхакIохэмрэ лъэпкъ усаKлохэмрэ яа I-рэ зэфэс гъэхъэгъэ гъэнэфагъэхэр яIэу кыекIолагъэх. Зэфэсыр 1936-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 11 — 15-м МыекIуапэ шылагъ. Адыгэ прозэм ыкIи драматургием яхъылIэгъэ докладыр КIэрэщэ Тембот кышIыгъ. Зэфэсым адыгэ тхыгъэ литературэ ныбжыкIэм илэ творческэ IофшIагъэр щызэфэхъысыжъыгъ, кышчыралотыкIыгъ, шызэхъафыгъ. Къадэхъугъэр, къадэмыхъугъэр хагъэунэфыкIыгъэх. ЩыкIагъэхэр дэгъэзыжыгъэхэмкIэ, Iофыр ыпэкIэ лыгъэкIотэгъэнымкIэ шIэгъэн фаехэм здяусагъэх, пшъэрылIыкIэхэр агъэнэфагъэх, зэшIохыкIэ амалхэр рахъухъагъэх.

ТхакIохэмрэ усаKлохэмрэ яа I-рэ зэфэс, охътакIэм дэлорышIэрэ адыгэ литературэр — творческэ кIочIэ лъэшыр щылэ зэрэхъугъэр кызыушыхъатырэ тарихъ хъуыгъэ-шIэгъэ инэу, тилитературэ гъогу зэнкIэ шъуамбгъом зыфырикъужъэу, лъэужышIу кыгъанэзэ рыкIон амал кырытыгъ, имурад, игухэлъ лъагъэхэр кыфыгъэпсын-кIагъэх, тарихъ гъэзэпIэ гушIуагъоу лъэпкъымкIэ хъуыгъэ. ГъашIэм хэлъыр зехишIэу, зэхифэу, а пстэур хъуи шIи кызыщэжъэрэри зыфэKложырэри цIыфыр арэу зэрэщытыр ыгъэунэфыгъэ, IэпIэсагъэри ыгъотыгъэу, тиадыгэ литературэ щылэныгъэм готэу непи дахэу игухэлъ зэшIухы.

МАМЫРЫКIО Нурмет.

ХЪАХЪУРЭТЭ ШЫХЪАНЧЭРЫЕ зышлэщтыгъэ пстэуми ар кызырэклоу, уеклолэн плэкынэу, шэнышоу ыкIи гу къабзэ зыклоцIылъ цыфэу шытыгъэу ары зэрэхагъэуэфыкIыштыгъэр. Адыгеир Урысыем шыщ субьектэу хъуным зыхахышIу хэ-зышыхъэгъэ Петр Коссович кы-зэрилотжыштыгъэмкIэ, «лэпкIхэм язэкъошныгъэ ар ибэнэкIо-шхуагъ. Цыфхэм шульгъэу афырир ныбжы мыкIосжышт машIоу ащ ыгу ренэу илгыгъ. Зыгу къабзэу ыджэ къэкIуагъэ-хэм апае ащ икабинет ипчъэр ренэу зIухыгъагъэх.

Цыфыбэмэ зэрэшIэщтыгъэм, агу кызыринэжыгъэм, профес-сорэу Ауль Малыч Хъахъурэтэ Шыхъанчэрые фэгъэхыгъэ науч-нэ-популярнэ ыкIи биографическэ очеркыбз зэритхыгъэм ямылы-тыгъэу, къэIуагъэм хушт ащ ехъылIэгъэ научнэ биографии-хыгъэ непэ кызынэсыгъэм зэрэ-шымыIэр. ЗыкIыныгъэхэ ахэ-лъэу ар гъоогъуи 8 зэрэхадзы-гъэм ыкIи Адыгэ хэку исполко-мым итхамэтэ IэнатIэ зэрIути-гъэм, 1932—1935-рэ илъэсхэм ВКП(б)-м и Адыгэ хэку комитет иапэрэ секретарэу зэрэщтыгъэм яхъылIэгъэ лъыхъон IофшIа-гъэхэр шыIэх. РКП(б)-м ихэку комитет 1923-рэ илъэсэм ты-гъэгъазэм ыкIи 1928-рэ илъэсэм ащ кыритыгъэгъэ характеристи-кэхэм мырэуштэу къаIоштыгъ: «Дисциплинэ пытэ хэлъ. Поли-тическэ зыпкIытынгъэ иI. IокIэ-шIыкIэ ешIэ. Зэщыханыгъэ, зэфэмышIуныгъэ Iофхэм аха-хъэрп. Адыгэ хэкум анахъ зы-Iэжэныгъэ зыхэлъ черкес комму-нистэу исхэм ащыщ. ЛэпкIэ политикэм зыдыригъэхыныр ишэнэп, лъэныкIорыгъэгъэ зек-IуакIэ кыхафэрп. IофшIэным пэщыныгъэшIу дызэрехэ. КIэ-щэкIоныгъэ хэлъ. Ипшъырылхэр дэгъоу егъэцакIэх. IофшIэным кызылIуубытыр гъунапкэхэр кызыгъэщынхэ елэкIы. Гухэ-лъэу агъэнфагъэр пхырыштыгъэ-ным ишъыпкызу пылъ. Изэхэ-шIыкIкIэ чыжэу маллгъэ. Iоф-шIэнэу ыгъэцакIэрэмкIэ ар зэрэ-зэблэлхун шыIэп. КIочIэшIу хэлъ. Хэкум шыпсэуэрэм лъы-тэныгъэхэу кыфашIы». Кы-гъэшIагъэр мыбэм, джащ фэдэ уасэу кыфашIыгъэм ар дэхы-гъэп.

Илъэс тIокI фэдизрэ ащ ыцIэ кыралон фимытхэу шытыгъ, Iоф дэзышIагъэхэри политическэ агъэщынэгъагъэх. Хъахъурэтэ Шыхъанчэрые ехъылIагъэу утхэн хъумэ, ащ кыкIырэр иIофшIэ-гъугъэхэм, иныбджэгъугъэхэм: К. Голодович, К. Мишуриевым, С. Сихъум, Л. Газовым, И. Чер-ноглазем, А. Цехер, Д. Жлобэ, И. Ковтюх, З. Бэрэкаем, А. Мов-чан, Хъ. Темрыкъом ыкIи нэмы-кIыбэу Пшызэ шъолыррэ Адыге-имрэ ащызэлъашIэщтыгъэхэм, Iоф зэрэдашIагъэм имызакъоу, Хъахъурэтэ Шыхъанчэрые зыкы-Iэтыным, ылъэ теуцоным зила-хышIу хэзышыхыгъэхэм яхы-лагъэуи утхэн зэрэфаер ары. Мы лIым ехъылIагъэу утхэн хъумэ, Урысые кIэралыгъом итарихъ икIэгъэгъэпIэ кIэкIэу шытыгъэхэ 1905-рэ илъэсым шыIэгъэ народ-нэ революцием, 1917-рэ илъэсым шыIэгъэ Февральскэ буржуазнэ ыкIи Октябрьскэ социалистическэ революциехэм, граждан заом, НЭП-м, индустриализацием ыкIи коллективизацием, нэмыкIэу къэ-пIон хъумэ, хэгъэгум итарихъ ипычыгъо кIыхъэу непэ пхъашы-критикэм кIагъэкIырэм укыте-гушылэн фае. Ари кыбгурылонэу шыт. Пстэуми апэ игъэшъыгъэн фаеу алытырэр лъэныкIохэр, об-щественнэ-политическэ гъэпсы-

кIэу хэгъэгум илгыр джы зэхъо-кIыгъэх. Обществэм анахъ осэ-шо шызыIэ цыфыр, социальнэ зэфэныгъэр, зэфэдэ фытыныгъэ-хэр зэкIэми ягъэгъотыгъэнхэр, коллективизм ыкIи ныбджэгъу зэдIэжыныгъэ зыфэпIоштхэу цыфхэм моральнэ-политическэ зыкIыныгъэ ахэзылхыхъэрэр, гухэки нахъ мышIэми, СМИ-м ыкIи «демократическэ либеронд-хэм» мышIыжыгъэу Iоф зрашIэ-рэм ишIуагъэкIэ обществэм хэ-зыжыкIы. Ау а эпстэу цыфхэм язэхэшIыкI шыгъэпытыгъэнхэм Хъахъурэтэ Шыхъанчэрые фэба-нэщтыгъ. Экономическэ ыкIи социальнэ хэгъошныгъэхэм алъэ-ныкIокIэ Адыгеир Темыр Кав-казым имызакъоу, СССР-м шы-пэрытхэм ащыщ шIыгъэным иамалхэр зэрихъэщтыгъэх.

Хъахъурэтэ Шыхъанчэрые Ека-теринадарскэ уездым (Тэхьутэ-мыкIое районим) хэхэрэ къуа-джэу Хъахъуры цыпсэушты-гъэхэ мэкумэщышIэхэу Умар-рэ Хъасыжэрэ яунагъо 1883-рэ илъэсым мэлылфэгъум и 28-м (жъоныгъуакIэм и 10-м) къыху-хыгъ. Зы класс хъурэ училищэу Пэнэхэс дэтыгъэр 1899-рэ илъэ-сым ыкIи Екатеринодар дэтыгъэ дзэ-фельдшер еджапIэр 1905-рэ

илъэсым кыухыгъэх. Черкесхэм ащыщэу ары апэрэу медицинэ гъэсэныгъэ зыгъэгъотыгъагъэр. Фельдшер сэнэхъат зызрегэгъот-ым Екатеринодар кIэлэ управэм санитар фельдшерэу IофшIэныр шыригъэжыгъагъ, нэужым ам-булаториом зэрэIутэу кIэлэ сымэ-джэщым Iоф шишIэщтыгъ. Ста-нищэу Ново-Дмитриевскэм, ду-ховнэ училищым исымэджэщ Iоф ащишIагъ, нэужым Екатеринодар пэмычыжэу шысыгъэ псэупIэу Круглик дэтыгъэ Кубанскэ дзэ мэкумэщ еджапIэм кыгъэгъэ-жыгъагъ.

«Лыгъэгъэ тхъаумафэм» иджэрпэджэжэ Урысыем шызэ-ллылугъагъ ыкIи ащ цыфхэр кыгъэгъырыгъагъэх. Зышы-рэхъатыгъэ Пшызэ шъолыри ар кылылIэсыгъагъ. Социал-де-мократхэм яфэмэ-бжымычIэтэу Ш. Хъахъурэтэ революцием хэ-щагъэ хуыгъагъ, Пшызэ ыкIыб-кIэ шгъэфэу шызэхашэрэ зIуIкIэ-хэм ахэлажыщтыгъ, Екатерино-дар рабочэхэмрэ интеллигенцием-рэ шызэхашэгъэ первомайскэ де-монстрацием, правительствэм пэ-шIуеклохэу цыфыбз зыхэлэжы-рэ зэхэхъэхэм ащылэщтыгъ.

Архивым хэлъ документхэм нафэ кызырэшIырэмкIэ, револю-ционнэ IофшIэным хэшагъэ зэрэ-хуыгъэм пае ар политическэу агъэпщынэщтыгъ: 1908-рэ илъэ-сым жандармериом ыгъэтIыси, Екатеринодар шыщ рабочэхэмрэ еджэкIо ныбжыкIэхэмрэ адыз-рихъэрэ революционнэ IофшIэ-ным пае Кубанскэ хэкум рагъэ-кIыгъагъ. Ежэ Хъахъурэтэ Шы-хъанчэрые ытхыгъэ ибиографии ар мырэуштэу кышелеуатэ: «Мэ-къумэщ еджапIэм фельдшерэу Iоф шысшIэзэ кIэлэеджэкIо кру-жок зэхэсшэгъагъ, ахэм узэджен узыфимыт тхылхэр ястыштыгъэ. Жандармхэм еджапIэр къалыб-хуыгъ, сэри, кIэлэеджэкIо заули-тагъэтIысыгъ. Ыужырэ мафэм кIэлэеджакIохэр къатIупшыжы-гъэх, сэ мэфи 8 саIыгыгъ, сыдэ-кIын сыфимытэу тхылхэ сагъэт-

Мыщ фэдэ цыфышхом ехъылIагъэу утхэ-ныр апэрэмкIэ псынIкIэ фэдэ, ау кызырэкIо Iофэу шытэп. Совет хабзэм гомыуцагъэхэ-ри зэрадыхэтхэу, жьи кIи а лIым лъытэ-ныгъэхэу фэзымышIырэ Адыгеим исыгъэп. Хэгъэгум ипартийнэ-кIэралыгъо пащэхэм (М. И. Калинин, И. В. Сталиным, С. М. Кировым, Г. К. Орджоникидзе, А. С. Енуки-дзе, С. М. Буденным, нэмыкIэхэм) ар дэгъоу ашIэщтыгъ. Ш. Хъахъурэтэ идунай зэхъо-жым зышлэщтыгъэ пстэуми гухэкишхо ащыхуыгъагъ. Непэ Адыгеим культурэм, гъэсэныгъэм хэхъоныгъэу шашIхэрэр, республикэр сыдырэ лъэныкIокIи Урысыем фэдэу зэрэгъэпсыгъэр Хъахъурэтэ Шы-хъанчэрые шытхуыгъэкIэ фэллэгъуэгъэкIи хэукъоныгъэ мыхуштэу кысшIошIы.

хи, сыкъатIупшыжыгъагъ». 1908-рэ илъэсым жъоныгъуакIэм и 7-м дзэ еджапIэр кызырэлты-хуыгъэм, революционнэ мэханэ зылэ тхылхэу эджэнхэ фимыт-хэр Ш. Хъахъурэтэ кызырэл-кырагыгъэхэм ехъылIэгъэ про-токолыр нэужым Кубанскэ хэкум игенерал-губернаторэу М. П.

хэп, къагурыIогъа-гъэхэп. ГъэцэкIэкIо хабзэу гъэпсыгъэ «Черкес коммисие» зэхашэгъагъ, Вре-меннэ правитель-ствэм иIофшIагъэ дырагъэштэгъагъ. Нэужым кызырэкIэ-

ХЪАХЪУРЭТЭ ШЫХЪАНЧЭРЫЙ

Адыгэ хэкум иапэрэ пащэ ехъылIагъ

Бабич лъагъэлэсыгъагъ. 1908-рэ илъэсым шышхыIум и 26-м но-мерэу 507-рэ зытет унашъоу ар зыкIэтхагъэм кышыIоштыгъ Кубанскэ дзэ мэкумэщ еджапIэм икIэлэеджэкIо организациие имы-закъоу, кIэлэеджэкIо ныбжыкIэ-хэми революционнэ еплыкIэхэр ащ зэрахылхыхъэрэр. Генерал-губернаторым Хъахъурэтэ Шы-хъанчэрые IофшIэным IугъэкIы-гъэнэу ыкIи рэхъатныгъэ илъ охъужыфэкIэ хэкум исын фи-мэтэу гъэпсыгъэн фаеу унашъо ащишIыгъагъ.

Ш. Хъахъурэтэ Осетием кIо-жы, чылагъоу Эвромак фельд-шерэу IофшIэныр шыригъэгъэ-жыгъагъ. Ащ дыкIыгъоу осетин ныбжыкIэхэм революционнэ IофшIэныр адызрихъэщтыгъ. 1909-рэ илъэсым ишышхыIу мазэ кIалэу Новороссийскэ къэ-кIоужы, акционер обществэу «Русский грозненский стандарт» зыфиорэм изаводэу чIыдагъэр зыщызэхадзырэм фельдшерэу Iухъыгъагъ. Бэ темшIэу сымэ-джэщ страховоу кассэм иправ-ление хэтынэу ар рабочэхэм ха-дзыгъагъ. Апэрэ дунэе заом икIе-жыгъэхэм ялэхъанэ ащ адыгэ къуаджэхэр ренэу кыкIухы-щтыгъэх, шгъэфэу революцион-нэ IофшIэным пылыгъ.

1917-рэ илъэсым шыIэгъэ Февральскэ революцием ыуж Екатеринодар кыгъэгъэжыгъэ. Къуаджэхэр кыкIухыщтыгъэх, цыф зэхэхъэр зэхишIэщтыгъэх, чIыпIэхэм хабзэр Советхэм шя-тыжыгъэным кIэдэуштыгъ. Пшызэ шъолыр кыушхычIэс-хэм язэфэсэу гъэтхатэм Екати-нодар шыкIуагъэм хэлэжыагъ, кышыгушIагъ. Пачыхъэм илэхъанэ пшыхэм, дворянхэм, динлэжхэм къумалыгъэу зэра-хъэщтыгъэр кыIотатгъ, къу-шхычIэс мэкумэщышIэхэм къаджагъ къэгъэкI кызырэкIо-хэр гъусэгъэ ашIынхэу. Гухэки нахъ мышIэми, Хъахъурэтэ Шы-хъанчэрые игупшысэхэр ащы-гъум цыфхэм алылIэсыгъагъэ-

лэыкIогъэ хуыгъэ-шIагъэхэм апкIэ кыкIэу, Екатеринодар дэсы-жыны ымылэкIынэу хъуи, Кав-казым шыпсэурэ къушхычIэс-хэм ялыкIохэм язэфэс хэлэжы-ным пае Шапсыгъэ обществэм кыритыгъэ мандатыр ылыгъэу Владикавказ кIожыгъагъэ. Зэфэ-сым ыуж Налщык шыIагъ, ащ икIыжы Новороссийскэ ыгъэгъэ-жыгъэ, Абрау-Дюрсо Iоф ши-шIэнэу Iухыагъ.

КъушхычIэсхэмрэ хэбза-кIэмрэ язэфыштыкIэхэр кызыр-экIоу шытыгъэхэп. Къуаджэхэм янахыбэм ашаштэрэ унашъохэм къащалоштыгъ черкесхэри адрэ цыф лэпкIэхэм афэдэу Урысыем ицылфхэу алыгъэнхэм зэрэкIэда-хэрэр. Черкесхэри адрэ лэпкIэ-хэм афэдэу РСФСР-м ишыфхэу лытыгъэнхэ зэрэфаер гупчэм ашыгурыгъэIогъэным фэшI ма-кIэп ашIагъэр хэкум шызэлъа-шIэрэ лыкIохэу М. Шэуджэ-ным, Ш. Хъахъурэтэ, И. Цэим, Д. ГъукIэкIулэм, С. Заемэ, нэ-мыкIэхэм.

Темыр Кавказым шыпсэурэ лэпкIыбэмэ экономикэмкIэ ыкIи культурэмкIэ хэхъоныгъэхэр ягъэшIыгъэнхэм иамалэу шытыгъ политическэ шхъафитныгъэ ятыгъэныр. 1918-рэ илъэсым Пшызэ шъолыр шызэхэщэгъэ Советхэм яя II-рэ зэфэс къу-шхычIэсхэм яIофхэр зезыхъащ комиссариат зэрэщызэхашэгъа-гъэр лэпкIэ IофхэмкIэ больше-вистскэ программэм игъэцэкIэ-жыны зэрэфежыагъэхэм ишыха-тыгъ. А унашъор шаухэсыгъагъ Пшызэ шъолыр ыкIи Черномо-рьем и Советхэм яя III-рэ Чрез-вычайнэ зэфэс. Ащ игъэцэкIэ-жыны пэрыохэу фэхуыгъагъ граж-дан заоу къежыагъэр.

Ау заом ыужы Пшызэ шъо-лыррэ Адыгеимрэ арыт псэупIэхэм мамырныгъэ ащыгъэпсыгъэ ху-ыгъагъэп. Зэо-банэхэр зпыушты-гъэхэп, бзэджэшIэгъабз зэрахы-щтыгъ. Фыжы-уцышъо отряд-хэм япыдзафэхэм апкIэ кыкIэу 1925-рэ илъэсым ичъэпыогъу

нэсыфэкIэ хэкум шырэхъатыгъэп. Зыпылхэри, зыхэтхэри, гухэ-лъэу ялэри амышIэу, ахэм яна-хыбэр бзэджашIэ хуыгъагъэх. Бандитизмэр Адыгеим шыгъэкIо-дыгъэным Хъахъурэтэ Шыхъан-чэрые илахышхо хишIыхыагъ.

КъушхычIэс лэжакIохэм ялэу гъэцэкIэжыгъэным иIо-фыгъохэр зэрахыхъэзэ, Кубано-Черноморскэ хэку исполкомым 1921-рэ илъэсым шылэ мазэм и 22-м Мыекъопэ, Баталпашинскэ ыкIи Краснодар отделхэм волостэ фытыныгъэ яIэу отделскэ испол-комхэм ахэхъэрэ горскэ район-хэр зэхэщэгъэнхэр игъо афилъэ-гъугъ. 1921-рэ илъэсым жъоны-гъуакIэм и 21-м Кубчеробли-полкомым ипленум унашъоу ышIыгъэм тетэу, Пшызэ шъо-лыррэ Черноморьемрэ я Горскэ гъэцэкIэкIо комитет зэхашэгъагъ, ау ар отделскэ (уезд) исполко-мэу шытыгъ ыкIи ащ фыты-ныгъэу илэхэр зылылIэсышты-гъэхэр Краснодар, Мыекъопэ, ТIопсэ отделхэм ахэхъэрэ къуа-джэхэр арыгъэ. Горскэ отделыр зэрэкIэлэIугъэм тегъэпсыкIы-гъэу, РКП(б)-м и Кубано-Черно-морскэ исполком Хъахъурэтэ Шыхъанчэрые Новороссийскэ кыришчыжы, исполкомым Iоф шишIэнэу ыгъэкIогъагъ. 1921-рэ илъэсым мэкуогъум и 20-м ар исполкомым хэгъэхъагъ ыкIи ащ итхаматэу хадзыгъ. Хэгъэуэфы-кIыгъэн фае Хъахъурэтэ Шыхъан-чэрые Горскэ исполкомым зэра-гъэкIуагъэм а органыр гъэпытэ-гъэнымкIэ ыкIи лытэныгъэу фашIырэм зыкIегъэлэтыгъэным-кIэ, Адыгеим лэпкIэ-кIэралыгъо гъэпсыныр шегъэжыгъэнымкIэ ишIогъэхэу кызырэкIуагъэр ыкIи Пшызэ шъолыррэ Черно-морьемрэ ащыпсэухэрэ къу-шхычIэсхэр хэушхыафыкIыгъэ лэпкIэ-чIыпIэ кIэралыгъо обра-зование яIэу гъэпсыгъэным игъэ-цэкIэжыны зэрэагъэжыгъагъэр.

КъэтIон адыгэхэм автономие ятыгъэнымкIэ Кубано-Черномор-скэ хэкум ипащэхэм еплыкIэу

Хяахүрэтэ Шыханчэрые идунай зехьохомо бууж, лэжяакохэр кызыэрэкжэлэүхэрэм кыхьэкдэу, хэбэз органхэм яунашхьохэмклэ аш ышлэ районхэм, кьуаджэхэм, предпиритиэхэм, мэкумэш хьыз-мэтшлэлэхэм, нэмыкыбэхэм афасусыгъагь.

АБХЪАЗ РЕСПУБЛИКЭМ И ЛЪЭПКЪ БИБЛИОТЕКЭУ И.Г. ПАПАСКИР ЫЦІЭКІЭ ЩЫТЫР ИЛЪЭС 90-рэ ХЪУГЪЭ

Библиотека Ифым тарихъ куу пылъ, тхылъухъумэным, тхылъеджэным атыпсэ чыжэ дэдэу уахътэмкІэ ІокІы. ЗэрагъуэнэфыгъэмкІэ, апэрэ библиотекэжэ дэдэхэр зыщылагъэхэр тиэрэ ыпэкІэ ары. Ащ къегъэнафэ тхылъыр цыфлэпкъым икультуракІэ анахъ мэхъанэ зыІу зэралыгъэщыгъэр.

Непи зэрэдунай, илъэс мини 2-кІэ узэкІэІэбжэмэ зэрэщытыгъэм фэдэ къабзэу, библиотекэхэр тарихъ учреждение инхэу къэнэжы. Мыхэм зэкІэ дунэе гушъхъабайныгъэ кІэнэу лІэужжэм ыкІи цыф лъэпкъхэм охътэ зэфэшъхъафхэм ащыгъотыгъэ шІэныгъэхэр ащызэхуэгоягъ. Библиотекаер сыдигъуи дунэе прогрессыр ыгъэзекІоу, ыгъэкощэу цыфлэпкъым игъогу кын дытегыгъ: зыкыгъотыгъ, лъапсэ ышІыгъ, дэлъэбкъуагъ, революциери заохэри кызыпчыгъ.

Абхъаз Республикэм икультура ІофшІэпІэшхоу, Лъэпкъ библиотекэу И.Г. Папаскир ыцІэкІэ щытым ыныбжэ **гъэтхапэм и 29-м, 2011-м илъэс 90-рэ хъугъэ**. Мы библиотекэ шъхъалэм гъогу кын къурпэнэу лІэшІэгъу псау Іэпэ-щыпэм лыкІахъэу кыкІугъэм хъхъоныгъэ лъэбкъухэр шишІынхэ ылъэкІыгъ.

1905-рэ илъэсым, къэлэ интеллигенцием илІыкІо куп апкъ кыкІэу, апэрэ общественнэ библиотекэр Сыхъум кышыцэІуахыгъагъ. КъызэраІуатэрэмкІэ, ащ изэхэщэн-кыцэІуахын псынклэгъэп. КъызэІуахыгъэ уж библиотекэм ихэбзэ-унашъохэр къэзыушыхъатырэ Уставри аштэгъагъ: тхылъым зэреджэхэрэм ыпкІэ атыштыгъэ, цыф лъэрыхъэхэу гупыкІ зилэхэм ахъшэ къыратыштыгъ, къалэри мылкъукІэ кыдеІаштыгъ. Журнал, гъэзетхэм ыпкІэ амытэу яджэнхэ фитыгъэх. Гъотыгъое тхылъхэр унэм ахъынхэу аратыштыгъэхэп. Ау апэрэ общественнэ библиотекэм зычІэтын унэ тэрэз е тхылъ фонд бай илагъэхэп. Урыс классикхэм апроизведениехэм ар лъэшэу афэнхъуагъ. Библиотекэм иапэрэ директорыгъ угъоякІоу, орэдыІошхоу **Дзука Лолуа**. Ар лъэшэу цыф зэкІэугъоегъэ Іушыгъ, гъэсэгъагъэ. Документальнэ тхылъэу «**Картины нашей жизни**» («**ТишылакІэ исурэтхэр**») зыфІоу а лъэхъаным шыІэгъэ цыфхэм, хэбзэ-бзыпхъэхэм яхъыллагъэр ытхыгъ. Рассказхэм ыкІи пьесэхэм яавторыгъ. Гупсэфыгъо имыІэу библиотекэ Іоф кыныр ыгъэацІэщыгъ, гъогу зафэ тырицагъ. Ау апэрэ директорым ыцІэкІэ библиотекэм еджагъэхэп. Дзука Лолуа ІофшІэкІо мыпшъыжыштыгъ. Ренэу хэбзэ пащэхэм шыкІэгъэ-фэныкыуагъэу яІэхэр афыриІотыкыштыгъ, писъмэхэр мокІэ-мыкІэ ытхыштыгъэх, къэлэ зэлукІэхэм а зэкІэ къащіоштыгъ. Библиотекэ унэжэ

цыкІур зэрэчыІалъэр, тхылъ мэкІайхэр зэрамыІэхэр, кІэлэцыкІухэм апае литературэр зэрымкыурэр, ялэжъапкІэ зэрэмэкІэ дэдэр.

Мы Іофыгъо пстэумэ язэшІохын анахъэу къэзыгъэпсынклэгъэр **Совет хабзэу гъэтхапэм и 4-м, 1921-рэ илъэсым Абхъазым шагъэуцугъагъэр ары**. Библиотечнэ системэм итарихъ нэкІубгъуакІи ащ къышежэ.

Гъэтхапэм и 29-м, 1921-рэ илъэсым Сыхъум Абхъаз лъэпкъ гупчэ библиотекэр кышыцэІуахыгъагъ. Тхылъ

темыкІоштымкІэ яІэным фенІух.

КІэкІэу къэпІон хъумэ, игушыІэ библиотекэм ІэшэшІоу а зэо лъэхъан кыным илагъ.

Зэо ужым республикэ библиотекэр джыри нахъ чанэу иІофхэм ауж ихъажыгъ. **1956-рэ илъэсым кышыцэІуахыгъэу анахъэу хъхъоныгъэхэр ышІыгъэх**. Отделхэм, секторхэм ахъхэ, краеведческэ отделым нахъ гъунэ лъафэу, «**Абхъазым илетопись**» зыфІорэ картотекэр зэхагъэуцоу бзишчыкІэ фежжэ. Библиотекэ шъхъалэр джыри Аб-

хабзэхэри научнэ лъапсэм тырицагъэх.

1992-рэ илъэсым, шышъхъэІу мазэм икыыхагъум, Абхъазым ит библиотекэхэм япчыагъэ 402-м нэсыгъагъ, ахэм яамал-къулайныгъэ хэшІыкІэу ІэпІэсэныгъэм зыфІоу-дыиштыгъ.

Ау **1992—1993-рэ илъэсхэм** Абхъазым шыІэгъэ заом хэгъэгум имамыр шыІэкІэ-псэукІэ зэпигъэу. Грузин техкІо-хъунклэхэм гухэлъ бзаджэу кырахъыжыагъэм ямурад инхэр зэкІафэгъэх. Зыфэдэ къэмыхъугъэ научнэ-ушэткІо институтыр, республикэ универсальнэ научнэ библиотекэр, къэралыгъо архивыр, нэмыкІхэр зэо мэшІо стафэ хъугъэх. ЗычІэт унэхэри, ачІэлъ тхылъхэри, тхыгъэхэри, документхэри лъэпсэкІоды зэрашІынхэм грузинхэр пылтыгъэх. Заом, щэч хэлъап, Абхъазым чІэнэгъэшхо дэдэхэр ригъэшІыгъэх. ШъхъакуцІ лэжыгъэу абхъаз лъэпкъым илагъэр зэкІэ ащ ыгъэкІодыгъ. Ауми абхъаз лъэпкъым ыпсэ кызынэм, шыІэнхэ, псэунхэ зэрэфар ащыгъупшагъэп — шыІэныгъэ лъэныкыуабэхэмкІэ гъэзагъэхэу, уцуй-тІыси ямыІэу зызэтырагъэпсыхъажыштыгъ.

Чъэпыогъум и 18-м, 1995-рэ илъэсым Абхъазым икультура шыІакІэ мэхъанэ зилэ хъугъэшІэгъэ гушІуагъо кышыцхъугъ — республикэ универсальнэ библиотекэу И.Г. Папаскир ыцІэкІэ щытыр машІом, яжжэм къахъажыгъ, апэрэу тхылъеджэхэм ипчъэхэр къафызэІуиыжыгъ. Ыпэрэм нахъ лъэшэу библиотекэр иІофшІэн еугъу.

1998-рэ илъэсым, шэкІогъум ыкІэм, министрэхэм я Кабинет игъоу зэрилытагъэм тетэу, Абхъаз Республикэм иреспубликэ библиотекэ статусыкІэ — «**Лъэпкъ библиотекэр**» цІэу кыраты. «**Абхъаз Республикэм и Лъэпкъ библиотекэу И.Г. Папаскир ыцІэкІэ щыткІэ**» еджагъэх. Къыныгъохэр кызырэнэкІызэ, Абхъазыр мамыр шыІакІэм мэкІэ-макІэу кыфэкІоужыштыгъ. ЩыІэныгъэ лъэныкыо пстэумэ ынаІэ атыригъэтэу, имамыр огу зэриухъумэщым пылтыгъ. ТекІоныгъэу кыдыхыгъэм ыгъэгущоу, ыпэ ригъэхъузэ непэ дахэу мэпсэу Абхъаз Республикэр.

Культурнэ шыІэкІэ дахэу ыгъэпсырэм ищысэ ин Абхъазым и Лъэпкъ библиотекэу зызыштэжыгъэр, ащ иколлектив гупсэфэу ІофшІэкІэшІум ищысэ къэзыгъэлагъэрэр. Гухэлъ зафэхэр пхырызышчырэ лъэпкъым игъогупэ хъхъоныгъэхэмрэ гушІогъуабэрэкІэ зэлыпкІагъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Сурэтхэм арытхэр: **Абхъазым илъэпкъ тхакІоу И.Г. Папаскир; Абхъаз Республикэм и Лъэпкъ библиотекэу И.Г. Папаскир ыцІэкІэ щытым иколлектив.**

Гъогушхо кыыкІугъ

пчыагъэми, тхылъеджэхэми ахъхъуагъ, абхъазхэр етІупшыгъэу шІэныгъэм факІоштыгъэх. Сыхъум нэмыкІ библиотекэ зэфэшъхъафхэри кышыцэІуахы. Совет хабзэм иапэрэ илъэсипшІ Абхъазым библиотекэ Іофым анахъ зыцциушхугъэр. Гупчэ къэлэ библиотекэр республикэм ит библиотекэхэм анахъ иныгъ ыкІи чаныгъ. Итхылъ фонд мин 28-м нэсыгъагъ, мафэ къэс цыфэу ащ къычІахъэрэм япчыагъэ 1116-рэ хъуштыгъэ.

1933-рэ илъэсым Сыхъум кІэлэцыкІу библиотекэр кышыцэІуахыгъ, ари игъорыгъоу ылъэ теуцагъ.

ТыдэкІи республикэм ирайон гупчэхэм район библиотекэхэр ыкІи псэупІэ чыпІэхэм библиотекэхэр ыкІи еджэпІэ залхэр къащызэІуахыгъэх.

1940-рэ илъэсхэм адэжэ библиотекэхэм лъэшэу зауб-

гъугъ, ахъхъуагъ. 1938-рэ илъэсым Абхъазым и Совнарком иунашъокІэ къэлэ гупчэ библиотекэр Абхъаз АССР-м иреспубликэ библиотекэ ашІыжы. ЫкІуацІэ хъхэ, зелэты, республикэ библиотекэр культурэм, гъэсэныгъэм ягупчэ ин мэхъу. ІофшІэкІэ дэгъум иамалхэр къызІэкІагъахъэх, агъэфедэх.

Хэгъэгъу зеошхом илъэхъан библиотекэм ыкІуацІэ зэкІу-гъоуагъ, хэгъэгур зыхэфэгъэ хъазабыр зэхышІэу, зэо уахътэм елтыгыгъэу иІофшІэн егъэпсы.

Советскэ цыфхэм япатриотизмагъэ анахъ зыщыкІэгъэ-хыгъэ зэо тематикэр зилэ литературэр иІэубытышІэу, республикэ библиотекэм псэмыблэжыныгъэр, лыхъужыныгъэр тхылъеджэхэм агу релъхъэх, ТекІоныгъэм цыхъэ фязыгъэшІырэ произведениехэр ахегуащэх, гугъэ пытэ пыир кызыра-

хъаз научнэ-исследовательскэ институтэу Д. Гулиа ыцІэкІэ щытым иунэ (апэрэ) чІэтыгъ. 1981-рэ илъэсым апэрэу библиотекэр унакІэу фашІыгъэм чІэхъажыгъ.

Мы илъэс дэдэм, **1981-м, Абхъаз АССР-м иминистрэхэм я Совет иунашъокІэ республикэ библиотекэм Абхъазым илъэпкъ тхакІоу И.Г. Папаскир ыцІэ фаусыгъ**. Ар аукъодыгъэп. Мы тхакІом ыцІэ апэрэ абхъаз эпическэ романым икъэхъун эпыхыгъагъ, абхъаз лъэпкъ литературэм лъэбкъу инхэр ышІынхэмкІэ ар егъэжкыпІэшІугъ.

Мэлылфэгъум и 27-м, 1983-рэ илъэсым республикэ библиотекэр научнэ библиотекэ ашІы ыкІи «**Республиканскэ универсальнэ библиотекэу И.Г. Папаскир ыцІэкІэ щыткІэ**» еджагъэх. Ипшъэ-рылхэм ахъхъуагъ, иІофшІэкІэ

ТИЮБИЛЯРХЭР

Тасим, илээс 75-рэ тичыгу утетэу, тиогу учлэтэу, уилахылы-благъэхэм, уиныбджэгъухэм, уигъунэгъухэм, уиофшлэгъухэм уахэтэу кьэбгъэшлагъ. Ар зы шыкурышху. Унэгъо шлагъуи пшлагъэ, унэ тегъэпсыхъагъи бгъэуцугъэ, чыгыби бгъэтлы-сыгъэ. Псауныгъэм изытеткли ухъопсагъэп. Бэ кьыбдэхъугъэр, маклэп зэшлонхыгъэр. Ари ятлонэрэ шыкурышху. Бэшагъэу лъэшэу сэгъушлэ ош фэдэ ныбджэгъушлэ зэрэсиклэмкэ.

— Улапэ сыкышыхъугъ, сышапугъ, сышеджагъ, Иофшлэныр щезгъэжыагъ. Сигъашлэ инахыбэм кьуаджэу Хьакурынэхаблэ сидэс. Мыщ сиуагъо исхэр кьышыхъугъэх, шыспугъэх. Унэ шысшыгъэу, си-ятлонэрэ чылэ хъугъэу абдзахэхэм сахэс. Ныбджэгъушлэхэри, гъунэгъу дэгъухэри шысилэх. Кло джары, сызшыщыр джы о зэхэф, — кьысело синыбджэгъушлэ.

— Ашыгъум, кьызэрэп-рэмкэ, зы кьуаджэм урильфыгъэ клал, адрэм урильфы плугъ, кьоджитлэми узэдырай.

— Ары зэрэхъурэр, — ело си-шъэогъу. — Улапэ сиклэлэгъу икышъэ гуспэгъу сэлъыгъ, Андырхъое Хьусенэ икьоджэ Хьакурынэхаблэ лышкыым сиуо-ным ишъэфхэр зышысшлэгъэхэ ыкли зышысыушъэгъэхэ чыплэ гуспэу кьэзгъэшлэгъэтым сыгу илышът...

Шылэх цыфхэр бэрэ уау-клэнэу уфаеу. Адгъушылэгъо-шлоу. Псынклэу укызэхашы-клэу. Ренэу чэфэу кьыппэгъо-кыхъу. Ахэм зэу ашыц синыб-джэгъуу блогъэу ыпшхэклэ зигушылэхэм шъуызгъэджагъэр. Ар улэгъэ Тхайшъаохэм яклал.

Илээс 50-м кьехъужыгъэ клэлэ гъэтлылыгъэу, щышъэр зы-нэгъу лъэшэу кьеклоу, кьэбэртгэ гушылаклэм ифэмэ-бжыымэ тлэклу зипсалэ кьыхъэу апэу нэлуасэ сызыфэхъугъагъэр. Ти-журналист гъогухэм мымаклэу районхэм тарашъу зышъэт лъэ-хъаным Хьакурынэхаблэ тыз-шыкыуагъэм ашыц партием и Шэуджэн райкомэу тызычлэ-хъагъэм тышылуагъэ клэлэ ныбжыкыкэ горэм.

— А клал, хэт ушыща, мыщ Иоф шыошлэ? — теупчылгъ шъхъац шлуцлэ дахэ зыгелэ клэлэу апэ тапэ кьифагъэм.

— Ары, сышъэлажэ. Сцлэр Тасим, Тхайшъэо Хьамедэ сыриклал, — щыплэ тлэклу ылу-пэ кьечыагъэу кьыуспэлэи, тэри кьызыдиклыгъэм кьыклэу-члагъ. — Мы районым шъори шъушъэпсэумэ сшлэн фэягъэ. Шъукызыдиклырэр, игъоу шыт-мэ, сэгъушъагъэмэ сипогъ-щыгъ.

Хъуу лъэпкэ гъэзетым иредак-цие тызэрэщылажэрэр, Шэуджэн районым тыкышыхъугъэу зэрэ-щытыр, лъэгъунэу тилэр, парти-ем ирайком пропагандэмрэ агитациемрэкэ иотдел ипашэ тылу-клэ зэрэшлонгъэр изеклу-а-клэки игушылаклэки тыгу ри-хыгъэ клалэм кьыфэтлоагъ. Те-лэлугъэ ыкли тилэгъун игъэц-клэнкэ лэпылэгъу кьыфэхъунэу.

— Шъузыфэ дэдэм шъуте-фагъ ашыгъум, сэрэ а Иофшлэ-р зыгъэацкырэр. Неклох, муары сызэрэс унэр, шъуеблагъэх, — лапэ зыфишылгъэ кабинетымкэ тыришъэжыагъ.

Шыпкэрэ плотмэ, аш фэдэ Иофшлэрыгъэцкылыр етпсы-гъэп ныбжыкыкэ теплъэу илэм фэшл. Апэрэу слэгъугъэ клалэр, кьызэхкылырэри сымышлэу, сыгу рыхыгъэти, сыфэгъэ нахъ бла-гъэу нэлуасэ зыфэсшыным. Арыти, селъэлугъ кьытегушы-лэнэу кьыгъэшлэнэу зыфифэгъэ охътэ клэкым.

Улапэ 1936-рэ илээсым ты-гэгъазэм и 8-м кьышыхъугъ.

Аш илээпцлэгъу клэлэ-цыкылугъэр щигъэклауагъ. Якъуаджэ пэмычыжэ псыхъо чъэрэу Лабэ ип-сычылэ бэрэ зышгъэп-скыгъ. Тхайшъаомэ яклал. Ыцлэр Тасим. Гу-рыт еджаплэр кьыухыгъэ кьодыеу кьулыкъуу ши-хынэу дзэм ашагъ. При-морье чыжыэм идзэклол илээсхэр щигъэклауагъэх. Ядэж кьызыгъэзэжыым механизатор сэнэхъатым зыфигъэсагъ. Чыкылэхэр кьызшлэгъу чыплэ чы-жыэм шылагъ. Мэклэ-маклэзэ комсомол Иоф-шлэным пышагъэ хъугъэ. Якъуаджэ шылажызэ, ча-ныгъэу кьыхафэрэр кьы-далыгъи, ашыгъум Улапэ зыхэхъаштыгъэ Шэуджэн

Ныбджэгъушлэ

районым игупчэ кьуаджэу Хьа-курынэхаблэ Иоф шишлэнэу ра-гъэблэгъагъ. ВЛКСМ-м ирайком иятлонэрэ секретарэу агъэнэфагъ. 1960-рэ илээсым итыгъэгъэзэ мзагъ ашыгъум. Джащ кьы-щыублагъэу ятлонэрэ кьоджэ гуспэ фэхъугъэ Хьакурынэхаблэ илээс 51-рэ хъугъэу щпсэу.

Джары ыужыкыкэ Иофшлэгъу ыкли ныбджэгъу сызыфэхъушт Тасимэ апэу зышысшлэгъагъэр. Охътэ кыхъэу тызызэрэшлэрэм кьыклол ыгу чылэ кьысфи-хъагъэу, хъэтэпмыхъ сишлэу зы-кы гуаф фэшлыгъэп. Джа апэ зэрэслэгъугъагъэм фэд непэ изеклоклэ-шыкыи, игушысакыи, игушылакыи. Шышкыэ, игъэшлэ илээсхэм илушыгъэ хагъэхъуагъ, игулыгъэ нахъ чан ашыгъ, изэхэшлыкыи зыкырагъэлэгъыгъ.

1966-рэ илээсым ишэклогъу мазэ и 6-м ипчыхъ. Тиредакцие ипартийнэ организацие изелу-клэу кыхъэ-лыхъэ хъугъэм сыха-щышъ, КПСС-м ихэку комитет зычлэт унэм сащэ. Сэгъэшлагъо Иофшлэгъу уахътэр икыгъэу кьызэрэсаджэхэрэр. Сырашэ хэку комитетым исекретарэу Аульэ Аскэрбий икабинет. Хэку комитетым пропагандэмрэ агитациемрэкэ иотдел ипашэу Даур Мурати аш ит. Кьысфыра-хъысапым ышъхъэ кыраха.

— Шэуджэн районэу Кош-хъэблэ районым кьыэкыжыгъ-гъэм гъэзет кьышъидэгъэжыгъэн фэе, — кьыригъэжыагъ Аульэм. — Редакциер щызэхашъжы. Гъэ-зетым иапэрэ номер хъазыр, ищыклэгъэжэ закор клэтхъышът редакторы ары. О укыхътхыгъ, районым ушыц, илээсыб хъ-гъэу гъэзет кьыдэгъэжыным ушыт. Сыд кьеплуалэра?

Апэу есололэгъути сымышлэу сыхыгъэгупшысыхъагъ. Аш гу кьылыгъи, Даурым игушылэ кьысфигъэра:

— Адэ, Хьаджэрэбый, тэ, районым шышъхэм, аш фэдэ Иоф-хэр тымыгъэцкышъхэмэ, хэтэ тызшыгъугъы фаер? О укызы-кыхътхыгъэр укоммунист, жур-налист лэпэлэс, шъуиредакторэу Брышу Хьаджыбэчыри аш иго-дзэ Андырхъое Джантэмыри а Иофшлэрыгъэцкылырэнэу алыгътэ.

Сыдми кьыкытырагъани, ав-томашинэм сырагъэтлысхыи, мэфэкл пчыхъэр эклотагъэу Хьакурынэхаблэ сынагъэсыгъ. Редакциер зычлэгъушът унэм сы-зехъэм, бэшагъэу синэлоэс жур-налистэу Кьыкы Хьазэртэлэ закъу кьыспэгъокылыгъэр.

— Адэ, Хьазэртал, тыдэ шы-лэха зэклэ хъазырэу, редакцием

Иоф шызышлэгъу аштагъэхэр кьысэжэхэу кьыкыгъэжыагъэ-хэм зыфауагъэхэр? — тлэклу сыгу клодыгъэу сеупчылгъ.

— Хьажэрэбый (абдзэхэ кьэ-луакл), сызэрэбгъэгъушлэуагъэр кьэслонэу сшлэрэп. Лъэшэу сыгъэгумэкышъыгъ редактор мышъо-мыл горэ кьытфамыгъэ-кыагъот слоти, — ежыр зыгъэ-гумэкылырэр ыпэ кьырегъэшъы.

— Тыдэ шыла, кьэсыгъа? — мэкъэ лэгъыгъэклэ кьэушлэгъэ, унэм кьыхъагъэр кьэсшлэгъы-гъэти, джыри нахъ кьыгъэгъэ-фыжыгъ.

Тасимэ кьысфэгъушлоу слапэ кьыуытыгъ, партием ирайком иапэрэ секретарэу Хьокло Рэмэ-занэ Иофым зэрэщыгъуазыри, джырэклэ редакцием Иоф шызы-шлэнэу кьагъотыгъэр зэрэ Хьа-зэрталэ закъори кьылуагъ.

— Неуш, шэклогъум и 7 мэфэжышхом тигъэзет иапэрэ но-мер кьыдэдгъэжы тшлэиуагъ. Хъазырба гъэзетыр, Хьазэртал? — зыфигъэзагъ Кьыкыым.

— Моу зы цыкылу горэ апэрэ нэклубгохэм рагъэуцожыкы, хэ-уытыр едгъэжышът, — Иофхэм азытет тышгъэгъэзагъ Хьазэр-талэ.

Цехклэ зэдэгъэхэ унэ кыхъэу линотипри, гъэзетыр зырахауышът машинэри, зычлагъэуцагъэхэм щызэхъагъэуцогъэ номерым ре-дакторым ыльэкыуацлэ члэгъэ-уцуи, Изыи яттыгъ хэуытыр рагъэжыэнэу. Джаушътэу «Заря» зыфаусыгъэ гъэзетыр мэфэкл чэным, илээс 45-клэ узкылэбэ-жыымэ апэрэу кьыдэдгъэжы-гъагъ.

А лъэхъаным Тасимэ игуп-шысэхэм кьахъамыхъаныгъэкли хъун ыужыкыкэ а гъэзетым ре-дактор зэрэфэхъушътыр. Илээсищым ехъу аш сышлэгъэ партием ирай-ком апэрэ лэпылэгъоу ежыр ары щызгъотышътыгъэр. Зыгорэм сыклон фаеу Тхайшъаом гъусэ сызыфэхъуклэ сыгушлэгъушътыгъ. Уригъусэнкыкэ цыф гуспэгъу, узыгъокыжыкыкэ кьэклорэ зэ-лу-клэгъум пшлуагъ дашлэу уежэу щытыгъ.

Сыныбджэгъу ишылэныгъэ 1970-рэ илээсым чыплэ гъэнэ-фагъэ шиубытыгъ. Илээсищэ сызышлэгъэ нэуж сэ Мыекъуапэ кьыкыкыжыи фаеу зэхъум, Тхайшъаор счыллэ рагъэхъагъ.

— Сыгу джэнджэш кьимы-хъагъэу щытыгъэп, — ыужыкыкэ кьылотэжышътыгъ Тасимэ. — Цыхъэ кьысфашлэу сагъэклау-гъэу зыгорэклэ сфэмыгъэцаклэмэ слоти сыгумэкышътыгъ. Зэфэдэп ныла редакцием илэнэтлэ лъэоенэ

пстэури зыпычыгъэу ре-дактор уашынымрэ аш зыкли ушымылэжыагъэу гъэзет «генералэу» уагъэ-нэфэнымрэ?

Джарушътэу редактор Иофшлэу зылуоцогъагъэм гъашлэм ызыныкыо щигъэклауагъ. Тасимэ кьызы-риложырымкыкэ, гъэзетым пышагъэ хъунымкыкэ анахъ зишлуагъэ кьекылыгъэр икылыгъэ ллэшлэгъум ия 50-рэ илээсхэм Шэуджэн район гъэзетым редакто-рэу илэгъэ Нэпсэу Рэщыд ары. 1953-рэ илээсым аш гъэзетым апэрэу кьышы-хиуыгъагъ Улэгъэ гурыт еджаплэм иклэлэеджакло кьыригъэтхыгъэ кьэбар клэкыр. Иапэрэ тхыгъэ район гъэзетым кьызыхе-

рэ. «Заря» ары журналист сэнэхъатым илэшлэгъэ апэрэу зышысэхышлагъэр ыпшгъэклэ зычлэ кьышъетлоагъэ Кьыкы Хьа-зэрталэ иклалэу Аслъани. Ятэ игъоу зэрэфишлэгъушътэу, Тхайшъаом ритыгъэ характери-стикэр ылыгъэу Москва дэт кьэралыгъо университетым (МГУ-м) журналистикэмкыкэ ифакультет члахыи, дэгъоу Ас-лъан кьыухыгъ. Аш кьызыекы-жыым «Заря» Иофшлэныр шы-ригъажи, илээс заулэрэ шылэ-жыагъ.

— Лъэшэу сырыраз Тхай-шъэо Тасимэ зипэщэ редакци-ем Иоф шысшлэныр синасып кьызыриубытыгъэм, — ело джы кьызынэсыгъэми шысэ зытыри-хырэ цыфым Иоф зэрэдишлэрэм Аслъан клэгъушлэжыагъ. — Ар журналист шышкы, узфигъэсэн икыун амали лэкылэ.

Редактор Иофшлэу илээс пчъа-гъэм ыгъэцкылагъэм гъашлэм щыщ уахътэу Тасимэ пзлуигъэ-хъагъэр бэ. Зы Иофшлэгъу пчэ-дыжэ кьыхъыгъэп пстэумэ апэу редакцием кьэмысэу. Джащ фэд, чэщыр хъазырэу хэклотагъэми, редакторым икабинет шъхъа-ныгъушътэу урамымкыкэ гъэза-гъэм нэфынэр кьыридзэу маклэп зэралэгъушътыгъэр. Аш фэдиз уахъ-тэр зытеклуадэщытыгъэр кьэклошът номерым кьыхъащыгъэр тхыгъэ-ныр, гъэзетыр итеплэгъэ нахыш-лу шыгъэныр, Иоф кьыдэзы-шлэгъэрэм кьагъэхъазырыгъэ тхыгъэхэм ахэплэгъэныр ары.

Ахэм язакъоп Тасимэ зыгъэ-гумэкышътыгъэр. Районым иль-анахъ Иофыгъо шъхъалэхэм афэгъэхыгъэ тхыгъэхэр гъэзет нэклубгохэм кьахъызутыгъэн-хэр ипшгъэрылэхэм ашышъу зэ-риллытэщытыгъэм даклоу, редак-циер нахъ зэтэгъэпсыхъэгъэныр, компютерхэм тэрэзэу Иоф ягъэ-шлэгъэныр, автомашинэр зышъ-фаехэм хъазырыныр ренэу инэл-лэгъу ригъэжышътыгъэп. Ма-клэп Тасимэ илахъэу ахэлыр ре-дакциер зычлэт унэр дэгъу шыш-кыкы зэрагъэцкыжыгъэм ыкли редакцием Иофшлэгъэр «Жигу-ли» цыкылым исхэу зыфэе чыплэгъэм зэралыгъэсыхэрэм.

Непэ Тасимэ редакторэп, ау аш фэдиз илээс пчъагъэр зы-фигъэлэгъэжыагъэ район гъэзетыр ыбгынэн ыльэкылырэп. Ауужырэ илээсхэм редакцием пшъэдэ-кыжы зыхырэ исекретарь. А Иофшлэу фэгъэсэжыныу щыгъэп, дэгъоу егъэцаклэ. Адыгэ Респу-бликэм изаслуженнэ журналист щытхъуцли кьырапэсыгъ.

Цыфыр ипшыкыи пшлэиго-мэ шыгъу пуд дэшхын фаеу ало. Сэ сишлэшылэ, шыгъу бжы-би ишыкылагъэп Тасимэ ицлы-фигъэ зынэсырэри, шылэныгъэм еплыкыкы фырилэри, зеклоклэ-шылэу хэлъхэри пшлэнхэм фэшл. Ар тхылэ зэдэхъыгъэм фэд, ау аш уеджэшъун фае.

Илээс 75-у Тхайшъэо Таси-мэ кьыгъэшлагъэр лышлым ыныбжэ. А гъунапкыым, Тасимэ, уапэ итэу шъхъадэкылыр бэдэд. Ахэм кьыкышъагыанэу, ныб-жыым хъхъорэ илээс пзпчэ гушло-гъуагъэ кьыпфыхъу, уиофшлэ-гъухэм уагурылоу, ныбджэгъу-хэм уагъашлоу, гъунэгъухэм уалыгъэу, кьушъхъэ цаклэм ипы-тагъэ пкышшоу, гъэтхэ мэфэ-фабэм икыгъагъэу кьызылу-кылыгъэр унэгъоу, Аульэ Олэгъэй ипшыцнэ макъэ убзэгъоу, шлушлэ-гъэр убгъэгъу дэгъулагъэу узы-фаем фэдиз бгъэшлэнэу сып-фэлаало, сыныбджэгъушлэ.

ЛЪЭХЪУСЭЖЪ
Хьаджэрэбый.

Я XII-рэ ШЪОЛЪЫР ФЕСТИВАЛЫР МЫЕКЪУАПЭ ЩЭКЮ

Лъапсэм кыыфагъэзэжы

Шъолъыр фестивалэу «Лъапсэм кыыфэзыгъэзэжы-рэм зеужыжы» зыфилорэр тыгъуасэ Мыекъуапэ кыыщызэуахыгъ. Адыгэ Республикэм и Лъапкэ театрэу Цэй Ибрахимэ ыцлэ зыхырым я XII-рэ фестивалыр щэкю. Краснодар ыкIи Ставрополь крайхэм, Абхъазым, Къэрэщэе-Щэрджэсым, Адыгэ Республикэм ятворческэ купхэр зэнэкъокъум хэлажъэх.

Абхъазымрэ Адыгеимрэ ялы-кIохэу фестивалым хэлажъэхэрэр.

Лъапкэ шыуашэхэр, шыгъын кIэракIэхэр ашыгъэу художественнэ купхэм ахэтхэр Лъапкэ театрэм шызэуахыгъ. Орэдышъо дахэу шыжынчирэм дырагъаштэзэ, хъакIэхэри, бысымхэри кышъуагъэх, нэуасэ зэфэхъуагъэх.

Адыгэ Республикэм культурэмкIэ иминистрэу, я XII-рэ шъолъыр фестивалым изэхэщэкIо куп итхъаматэу Чэмышъо Гъазый ти Лышхъэу ТхъакIушынэ Аслъанрэ Правительствэмрэ ацIэкIэ фестивалым хэлажъэрэ-

мэ кыафэгущуагъ. Лъапкэ искусствэм пIуныгъэ мэхъанэу илэм кышкырыкIызэ, Чэмышъо Гъазый зэфэхысыжъ гъэшIэгъонхэр кышIыгъэх.

Аужырэ илъэсхэм «Къэгъэгъэштах» зыфилорэм, адыгэмэ ИлъэсыкIэр зэрэхагъэунэфыкIыштыгъэм афэгъэхыгъэ зэуахыгъ тиреспубликэ шызэхашхэ. Ахэр мэфэкI шъыпкэм фагъадэх. Лъапкэ пэпчъ тарихъ иI. Гъогоу кыыкIугъэм зыфигъэзэжызы, нэпэрэ шыахIэм диштэу Iофхъабзэхэр зэхещэх. Чэмышъо Гъа-

зый кызыриуагъэу, фестивалым хэлажъэрэмэ ятарихъ искусствэм иамалхэмкIэ кыагъэлагъозэ лIэшIэгъу чыжъэхэм гукIэ зафэдгъэзэжыын тлъэкIышт.

Республикэм и Парламент и Комитет ипашэ игуадзэу Иван Бормотовыр Къэралыгъо Советым — Хасэм ыцIэкIэ фестивалым хэлажъэрэмэ кыафэгущуагъ, шIоу шыIэр кыадэхъунэу афиуагъ.

АР-м культурэмкIэ иминистрэ игуадзэу, я XII-рэ фестивалым ижюри итхъаматэу ШъуауапцIэкIо Аминэт лъапкэ искусствэм цыфхэр зэрэзэфышхэрэм, якультурэ кызырэгъуатэзэ язэфыштыкIэхэр зэрагъэпгъэхэрэм, лъапсэу лъапкхэм ялэм зызэриужыжырым иеплтыкIэхэр кырилолагъэх.

— Лъапкхэм яшэн-хабзэ-

мэ яхыылIэгъэ кыэгъэлъэгъони 130-м ехъу самодетельнэ артистхэм кыашыгъ. Дэгъухэм анахъ дэгъужьхэр фестивалым икIэху цызыуахыгъ. Зифэшъуашэм теклоныгъэр кыдэрэх, — кыуагъ ШъуауапцIэкIо Аминэт.

Пчэгум адыгэ, абхъаз, нэмыкI кыашъохэр артистхэм кышашыгъэх. Адыгэ джэгукIэ фестивалым икызыуахын аухыгъ. Ащ адыгэхэр, урысхэр, абхъазхэр, нэмыкIхэри кышашыгъагъэх.

Фестивалыр игъэкIотыгъэу кызыуахыгъ, Чэмышъо Гъазый кыафэгущуагъ, мэшIо тэпхэр пчэгум шылытэхэзэ фестивалым хэлажъэрэмэ анэгухэр кызылтыгъэнэфыгъэх.

Тыгъуасэ зэнэкъокъур аублагъ. Фестивалым хэлажъэхэрэр музейм кIуагъэх, тильапкэ искусствэ нахышIоу зыцагъэгъозагъ.

Фестивалыр кызыуахы.

АНСАМБЛЭУ «НАЛМЭСЫР» ИЛЪЭС 75-рЭ ХЪУГЪЭ

Тибайныгъ, тэгъэлъапIэ

Дунаим шызэлъашIэрэ ансамблэу «Налмэсыр» илъэс 75-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхыгъэ зэхэхэ тыгъуасэ Адыгэ Республикэм и Министерствэ шыкIуагъ. Купым иартистхэм афэгущуагъэх, шытхъу тхылъхэр, нэпэ-еплъ шIухъафтынхэр аратыжыгъэх.

Тиреспубликэ культурэмкIэ иминистрэу Чэмышъо Гъазый Адыгеим и Къэралыгъо Академическэ кышъокIо ансамблэу «Налмэсыр» илъэс 75-рэ зэрэхъугъэм еплтыкIэу фырилэр игу-

пшысэ кышыхыгъэщызэ, апэрэ художественнэ пашэу илэгъэ КIубэ Щэбанэ кышыхыгъэу ансамблэм Iоф дэзышIагъэмэ яшIушIагъэ зэригъэлъапIэрэр кыуагъ. БэшкэкIо Масхъудэ,

Къулэ Амэрбий, Григорий Гальпериным, нэмыкIхэм ацIэ кыриуагъ. Джырэ уахтэ «Налмэсым» идиректорыр Бастэ Азмэт, художественнэ пашэр Къулэ Мыхъамэт.

Лъапкхэм ибайныгъэу «Налмэсыр» ылгъытэзэ, Чэмышъо Гъазый артистхэм яIофшIагъэ осэ ин ритыгъ. Зыгорэм фэмы-

шIу цыф Тхъэм кымыгъэхъоу зыIорэмэ адыригъэштагъ, «Налмэсым» иартистхэм лъапкэ кышым яшIыIэныгъэ зэрэрапхыгъэр шIукIэ афильэгъугъ.

АР-м культурэмкIэ и Министерствэ иотдел ипашэу Шэуджэн Бэлэ «Налмэсыр» дунаим зэрэащIэрэр, ансамблэм игъусэу Красноярскэ зэкIом тиартистхэм Iогу кыафыхеохэзэ сценэм кытырамыгъэкIыжхэу такыкы гушIуагъохэр зэрилъэгъугъагъэхэр, нэпэ «Налмэсыр» узыштыхъун плъэкIышт ансамблэу зэрэшытыр кыуагъэх.

«Налмэсым» ихудожественнэ пашэу Къулэ Мыхъамэт АР-м и Лышхъэу ТхъакIушынэ Аслъанэ, Правительствэмрэ Парламентымрэ зэрэфэрэр, ансамблэр янэплъэгъу зэритыр, мэфэкI концертным кызырэгъэблагъэхэрэр кыуагъ.

Шытхъу тхылъхэр зэратыжыгъэмэ ашышых Бахъуко Адамэ, Валентин Маньшыныр, Хъакъуй Анжелэ, Мамсыр Иринэ, Къулэ Айдымыр, Къулэ Мурадинэ, ТхъакIумэщэ Налбек, Iэшъынэ Руслъанэ, нэмыкIхэри. Ашугъэу Теуцожь Цыгъо ыцIэкIэ агъэнэфэгъэ юбилей медалыр Жъудэ Анзор кыфагъэшъошагъ. ЗэуахIэм лъапкэ искусствэм ехыылIэгъэ кыбархэр кышIалотыгъэх. Юбилей зэхэхэм хэлэжыагъэхэм нэпэплъ сурэтхэр атырахыгъэх.

Сурэтым итхэр: **зэхэхэм хэлэжыагъэхэр.**

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛЪ Нурбий.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

КыдызыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм
лъапкэ IофхэмкIэ,
IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тильэп-
кыэгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи кыбар жъу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шъхъалэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

Редакциер
зыдэщыIэр:
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхъалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжъ зы-
хыырэ секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-
гъэр:
Урысые Федерацием
хэутын IофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэлоры-
шIапI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым кыхиу-
тыхэрэм мышъып-
кыагъэу кыахъаф-
хэрэмкIэ кызыт-
хыгъэхэм пшъэдэ-
кIыжъ ахы. Кы-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым шылажъэхэр-
рэмрэ яеплтыкIэ
зэтемыфэн ылъэ-
кIышт. Гъэзет-
еджэхэм кыт-
фагъэхыгъэр тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкIи кы-
зытхыгъэхэм
аIэкIэдгъэхъа-
жыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4378
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2943

Хэутыным
узыкIэтхэнэу шыт
уахтэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахтэр
Сыхъатыр 18.00